

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XVI

БЕРЕЗЕНЬ — 1966 — MARCH

Ч. 133

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: М. Француженко

Редакція в складі:

Я. Білінський, О. Валер, О. Коновал, М. Лебединський, Л. Ліщина, Л. Павлюк, П. Родак, О. Сандул.

Голов. редактор: М. ГАВРИШ

Адміністратор: В. ПАВЛЮК.

Статті, підписані прізвищем або ініціалами автора, не заважають відповідати поглядам редакції.

Умови передплати:

12 чисел (один рік) \$4.00
24 числа (два роки) \$7.50

Ціна окремого числа 40 центів

MOLODA UKRAINIA

(Young Ukraine).

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association.

(In USA — Association of American Youth of Ukrainian Descent)
President: M. FRANCUZENKO

Все листування і передплату
шліть на адресу:

MOLODA UKRAINIA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada"
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.), Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky,
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine, — France
K-to: Paris CC 11.087.11

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Г. Сірий, М. Василенко, Т. Шевченко, О. Стрілець, Є. Плужник, В. Дубина, С. Риндик — поезії. С. Голубенко — Твір, що прославив Україну на цілий світ. Б. Антоненко-Давидович — Парадокс епохи. М. Петренко — Видатний майстер-золотар. А. Галан — На кого схожий автор? Г. Юра — Пісня. Будьмо знайомі. С. Плачинда — Музей у... підземеллі. З одумівського життя і праці. Різне.

ФІЛІЇ ОДУМ-У США ДОПОМАГАЮТЬ ВИДАТИ АЛЬМАНАХ-ЗБІРНИК ОДУМ-У

Альманах-збірник ОДУМ-у зданий до друку. Впродовж багатьох місяців над ним працювали члени редакційної колегії та інші особи, а останні кілька місяців, перед зданням до друку, над альманахом працював, поправляючи мову та відповідно його оформленючи, редактор "Молодої України" Микола Гавриш. Обкладинку для Альманаху оформив одумівець Олексій Пошиваник.

Щоб видати книгу більшого формату потрібно тисячі доларів. Коли ж книга, як цей одумівський альманах, прикрашена сотнями фотографій — кошти друку, вироблення кліш, додатково збільшуються.

В альманасі належне місце присвячене філіям ОДУМ-у США, Канади, як рівнож проявам одумівського життя в Австралії, Англії, Німеччині, Бельгії та інших країнах.

Щоб хоч частинно покрити кошти видання альманаху, філії ОДУМ-у США внесли гроші на вироблення кліш, що відзеркалюють в фотографіях працю їхньої філії. Ними є: Чікаго — 100 дол., Клівленд — 70 дол., Трентон — 60 дол., по 50 дол.: Філадельфія, Бофало і Рочестер; Бріджпорт — 35 дол.; по 30 дол.: Сиракюзи, Ньюарк та Міннеполіс; по 25 дол.: Самерсет і Гартфорд та 10 дол. філія в Портлані.

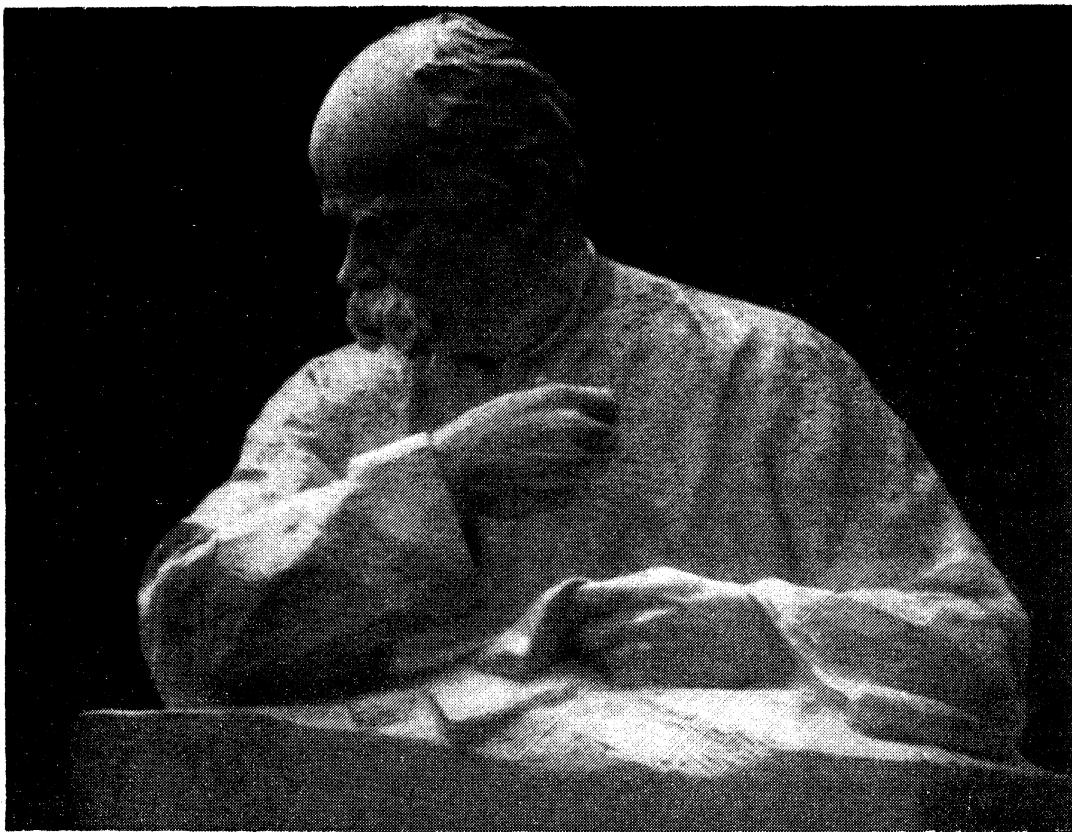
Щоб мати певну суму грошей на різні витрати під час друку альманаха, проголошено передплату на альманах до часу його виходу по знижений ціні. З передплатами на альманах відгукнулися вже одумівці з Філадельфії та Клівленду. Чи Ви вже передплатили альманах для себе?

Передплату приймають в США:

Mrs. Maria Jewsevska
4915 N. Marvine St. — Philadelphia, Pa., 19141

в Канаді:

Mr. O. Denesiuk
99 Burnside Dr. — Toronto 4, Ont., Canada

Думи мої...

Гаврош СІРИЙ

Т. ШЕВЧЕНКО

Сидів за валом. Тирса шелестіла.
По небу хмаронька пливла прозора.
О, як душа боліла! Як вона хотіла
Полинути за хмаркою в простори!
Та ні! Бо ослабіло тіло
Бо в серці дума залягла одна,
Єдина, невідступна думонька. Вона
Із-за Дніпра на крилах прилетіла!
І обережно й ніжно, як дитину,
Він книжечку — порадницею єдину —
Рукою з-за халави дістасе.

Блакиттю неба пломеніють очі...
Поет на себе кайдани кує,
А для народу ллс слова пророчі.

Микола ВАСИЛЕНКО

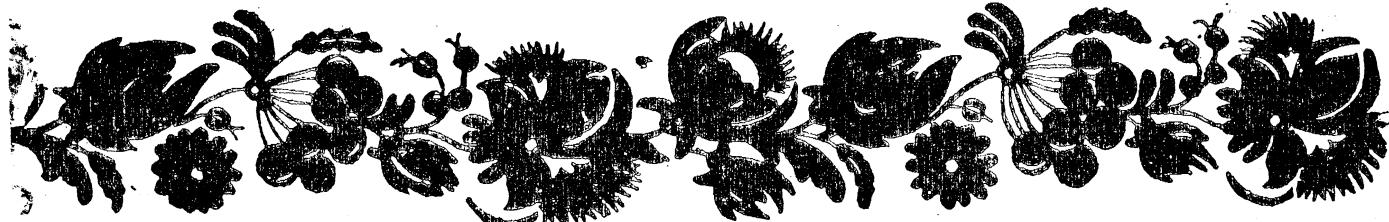
ОСІНЬ У КАНЕВІ

Дніпро під Каневом, мов синя птиця,
ось, ось крилом змахне... і полетить.

Вже трав нема, лиш гостро пахне глиция
І хмарами забита вщерть блакить,
А там, у вибалку, де клени босі,
збирає золоті червінці осінь.

Згасають швидко вже короткі дні.
Де висівають літом чисту вику,
останнє листя залиша осику,
летить і пропадає в далині.

Лиш на горі, не гаснучи й на мить,
Шевченка серце полум'ям горить.

Сергій ГОЛУБЕНКО

ТВІР, ЩО ПРОСЛАВИВ УКРАЇНУ НА ЦІЛИЙ СВІТ

(Закінчення)

Письменник яскраво показує, як міцно була пов'язана Січ з усім українським народом. У випадку бойової тривоги за два тижні збиралось навколо гетьмана "таке військо, якого б не в силах були набрати ніякі рекрутські набори". З великою силою і переконливістю зображує Гоголь образ могутнього всенародного руху:

"Сто двадцять тисяч козацького війська з'явилось на кордонах України. Це вже не була якась мала частина або загін, що виступив на здобич або навздогін за татарами. Ні, піднялася вся нація, бо переповнилось терпіння народу, — піднялась помстити за осмішування прав своїх, за ганебне приниження своїх законів, за образу віри предків і святого звичаю, за зневагу церков, за безчинства чужоземних панів, за пригнічення, за унію, за ганебне панування жидівства на християнській землі, за все, що збирало й побільшувало з давніх часів сувору ненависть козаків... Звідується піднялись козаки: від Чигирина, від Переяслава, від Батурина, від Глухова, від низової сторони Дніпровської і від усіх його верховин і островів. Безліку коні і численні валки возів тяглися полями".

Барвистими фарбами змальовує Гоголь цей нестримний всеперемагаючий рух, зображує перемоги козацької зброї, оповідає, як тікали польські загони зі звільнюваних міст..., який слабий був коронний гетьман Микола Потоцький з численною своєю армією проти цієї непереможної сили; як розбитий, переслідуваний перетопив він у невеличкій річці кращу частину свого війська; як облягли його в невеличкому містечку Полонному грізні козацькі полки і як доведений до крайності польський гетьман під присягою обіцяв з боку короля і державних чинників повне задоволення козацьких вимог і повернення їм передніх прав і привілей.

Силу і непереможність козацького війська вбачав Гоголь в його внутрішній єдності. Витренованому, але роз'єднаному гоноровитими панами польському воєцтву, він протиставляє міцно об'єднаних, пройнятих єдиним поривом боротьби запорожців. У першому варіанті повісти був один цікавий епізод про те, як козаки "під свист куль" мчали "натхненно" на ворога: "без усякого теоретичного розуміння про регулярність вони йшли з дивовижною регулярністю, яка ніби походить від того, що серця їх і пристрасті бились в один такт єдністю загальної думки. Жоден не відокремився; ніде не розривалась ця маса". Ця подіву гідна відвага захопила навіть французького інженера, що воював по боці поляків і він "кинув гніт, яким готувався запалити гармати і, позабувшись, став плескати в долоні та голосно вигукнув: "Браво, месьє запорож!"

Центральним персонажем повісти виведений Тарас Бульба, суворий і незламний козацький полковник, який є втіленням і уособленням усієї народної стихії. Він носить у собі всі характеристичні прикмети українського козацтва — відвагу, мужність і непохитність. Кремезна вольова людина, що мету свого життя бачить у боротьбі за батьківщину, в обороні її від нападів степових наїзників і проти кривд польських зайдманців, людина, що зросла і загартувалась серед суворих бойозих обстазин, в умовах постійної загрози нападів, людина, що нехтує небезпекою, таким є герой повісти. Він не створений для родинного життя, йому потрібне чисте поле і добрий кінь та повне труднощів і постійних тривог життя. Заради цього герой зрікається радостей родинного життя. Побачивши після довгої розлуки з синами, вже наступного дня він залишає дружину і везе їх на Січ, щоб і вони гідно продовжували батьківську славу, невимовно радіє, коли дізнається, що його старшого сина за бойові заслуги обирають отаманом куреня, вважаючи це за велику честь не лише для сина, але й для себе. Герой має величезну силу волі і чималий природний розум, він лагідний до своїх людей і нещадний до ворогів, мудрий і досвідчений провідник козацької сили. Це людина великих почуттів і пристрастей. Сила Тараса Бульби полягає в могутності тих патріотичних ідей, які він висловлює. В ньому нема нічого егоїстичного, дріб'язкового, користолюбного, він живе одним лише прагненням свободи і незалежності свого народу. Рідний край і мати — Січ — для нього найдорожчі поняття. За них готовий він кожній хвилині без жалю офірувати своє життя. Зламання присяги, зраду батьківщини вважає герой за найбільший гріх, за найстрашніший злочин, для якого нема ні вправдання, ні прощення, і, тому, не вагаючись, власною рукою вбиває свого молодшого сина-зрадника.

А скільки сили волі, відваги і витримки виявив Тарас Бульба, крадькома приїхавши до Варшави в надії побачити Остапа!

Коли через вибух гніву до поляка, що зневажив його народ і віру, не пощастило йому відвідати сина у в'язниці, він іде на майдан і, загубившись у натовпі чужих людей, дивиться, як виводять на місце страти його сина. "Що відчув старий Тарас, коли побачив свого Остапа? Що тоді було в його серці?" — запитує Гоголь. Але він нічим не зрадив себе, не виказав назовні свого великого душевного напруження. Дивлячись на люті муки синові, він лише тихо промовляє: "Добре, синку, добре!" Тільки один раз, коли підвели Остапа до останніх, смертельних тортур і він голосно вигукнув: "Батьку! Де ти? Чи чуєш ти?", не витримало батьківське серце і серед

загальної тиші пролунав голос: "Чую!", від якого здригнувся "увесь мільйон народу".

Зневага до муک і смерти, самоопанованість, байдужість до своєї долі і вірність товариству пластиично розкриваються і в сцені смерти Тараса Бульби, коли він, не зважаючи на свої муки, голосно командує козаками і пильнує, щоб вони врятувались від переслідування поляків.

Тими самими рисами наділений і Остап. Ще з бурсацьких років він відзначається одвертістю і прямодушністю, не хитрує, виказує свою відвагу, а опинившись на Січі за мужність у боях швидко стає курінним отаманом. Його бойові подвиги Гоголь описує з епічним патосом: "Як плаваючий в небі яструб, зробивши багато кіл міцними крилами, раптом зупиняється розпластаний на одному місці і б'є звідти стрілою на самця-перепела, що розкричався біля самого шляху, так Тарасів син Остап налетів раптом на хорунжого і зразу накинув йому на шию мотузку". Мужність і відвага Остапа і в боях і під час страти розкривають найяскравіші риси, притаманні запорізькому лицарству.

Андрій окреслений в повісті як людина легких, хоч і пристрасних поривів. З дитинства він визначався серед приятелів своїм розумом, спритністю і силою, так що його часто обирали ватажком у різних хлоп'ячих забавах. У школі хитрощами Андрій не раз уникав фізичних кар. На Січі виявив він відвагу і завзяття в боях, чим не раз потішав батька: "І цей добрий — ворог би не взяв його — вояка!" Але Андрій не тільки "кіпів жадобою подвигу, але разом з тим душа його була приступна іншим почуттям". Ці почуття і привели його до загибелі. Легко і необдумано захопившись гарною польською панною, з якою мав пригоди ще за часів студій в Києві, він не застановляючись над тим, що робить, порушив свій обов'язок і заради неї перейшов на бік ворогів. "А що мені батько, товарищи і вітчизна?" — каже він, виявляючи тим, що його романтично наставлена душа не захоплена суворою і бурхливою героїкою Січі, але тяжить до особистого щастя, до тихих радостей кохання. Остання зустріч з батьком показує, що Андрій не розкаявся у своєму вчинку. Словами батька: "Я тебе породив, я тебе йуб'ю", пройняті свідомістю великої справедливості, в ім'я якої він карає сина.

Строката галерія інших представників Запорізької Січі — кошового, курінних отаманів, полковників, осаулів, бунчужних, прaporonoносців і окремих козаків доповнює провідні постаті твору і розкриває герой в усій їх повнокровності динамічними, виразними, ніби вихопленими з самого життя. Деякі з них окреслені ширше, а деякі лише окремими характеристичними штрихами. Всі вони міцні духом, багаті розумом і патріотичним почуттям та пройняті свідомістю величі тієї справи, якій служать. Такими є старий Касян Бовдюг, що пристрасно закликає до товариства, Мусій Шило, навіянний Гоголеві думою про Самйла Кішку, який опинившись в турецькому полоні, подолав неймовірні труднощі, визволив з неволі всіх товаришів і повернувся на

рідну Січ, Андрій Кукубенко, який висловлює перед смертю свою заповітну мрію: "Нехай же після нас живуть ще краї, ніж ми", курінні отамани Ностюган, Покришка, Невеличкий, Демитрович, старий Череватий, відважні Кобита, Метелиця, два Писаренки, Вовтузенко, Охрім Наш, Демид Попович, Покотиполе, Леміш, Хома і трохопович, Вертихвіст, Балабан, Черевиченко, Степан і Охрім Гуски, Микола Густий, Задорожній, Іван Закрутигуба, Дегтяренко, Сидоренко, самі сокозиті прізвища яких розкривають їх глибоку народність. В усіх них поєднані ніжність і брутальність, поважне і смішне, велике і мале, трагічне і комічне. Людяність герой, велич їх національно-патріотичних ідеалів і краса моральних зasad віддзеркалюють країні риси української національної вдачі.

Типовими для української жінки рисами наділена дружина Тараса Бульби, тиха, покірна, приневолена ціле своє життя перебувати в розлучці з чоловіком, який ввесь час перебуває на Січі. Вона безмежно любить своїх синів і невимовно страждає, коли після довгої розлуки з ними, через їхнє навчання, їх одразу знову відбирають від неї. Дбайлива господиня і добра мати вона виказує зворушливі риси притаманні українській жінці-матері.

Великий майстер краєвиду Гоголь, що у "Майській ночі" дав прекрасний образ чарівної української ночі, а в "Страшній помсті" — величі Дніпра, послуговується описом природи і в "Тарасові Бульбі". Він насичує її глибоким почуттям, розкриває все багатство її яскравих фарб і цим виразніше підкреслює внутрішній психологічний світ герой. Невеселий настрій Остапа і Андрія, що, розпрощавшись з залитою слозами матір'ю, залишають у супроводі батька хутір, відобразив Гоголь і у природі, підкреслюючи сірість дня, розладнане щебетання пташок, що розкриває схвилюваність тих, що від'їжджають, для яких усе оточення здається позбавленим гармонії і єдності. Також чудово описаний в повісті степ, "зелено-золотий океан".

Закінчений в 1839 році і того самого року видрукований "Тарас Бульба" спровів величезне враження на читачів. У 1845 році його переклав на французьку мову історик і критик мистецтва Люї Віярдо в Парижі, а французький літературний критик Сент-Бев, прочитавши твір у перекладі Люї Віярдо, присвятив йому статтю в "Revue des deux Mondes", 1 грудня 1845 року, де назвав повість Гоголя "Іллядою запорожців".

Захоплений красою твору Гоголя і геройзмом його персонажів французький письменник Пропспер Меріме глибше зацікавився історією та літературою України. Він почав студіювати добу Богдана Хмельницького та Івана Мазепи за матеріалами Костомарова і інших істориків, особисто зустрівшишь ще перед тим з Гоголем у Парижі в салюоні Смірнової - Розеті, а також з Марком Вовчком. Меріме переклав на французьку мову деякі оповідання Марка Вовчка і в 1851 році в тому ж "Revue des deux Mondes" помістив статтю про Гоголя і "Тараса Бульбу". Про запорожців він писав, що вони відіграли ве-

Т. ШЕВЧЕНКО

**

А я так мало, небагато
Благаз у Бога. Тільки хату
Одну хатиночку в гаю,
Та дзі тополі коло неї,
Та безталанную мою,
Мою Оксаночку; щоб з нею
Удвох дивитися з гори
На Дніпро широкий, на яри.
Та на лани золотополі,
Та на високі могили,
Дивитись, думати, гадатъ:
Коли-то їх понасипали?
Кого там люди поховали?
І вдвох тихенько заспіватъ
Ту думу сумную, днедавніу.
Про лицаря того гетъмана,
Цо на огні ляхи спекли.
А потім би з гори зійшли,
Понад Дніпром у темнім гаї
Гуляли б поки не смеркає,
Поки мир Божий не засне,
Поки з вечерньою зорьою
Не зійде місяць над горою.
Туман на лан не прожене.
Ми б подивились, помолились
І, розмовляючи, пішли б
Вечеряти в свою хатину.

лику ролю в історії Росії та Польщі і були "ресурсом вояків", а про творчість Гоголя зазначив: "Гоголеві, як мені казали, закидають певний сепаратистичний патріотизм. Українець, він, мовляв, мав якусь особливу прихильність до України на шкоду решті імперії. Але з цього погляду я вважаю його досить об'єктивним. Він подав близьку і, скільки можу судити, правдиві портрети запорожців, цього дивного народу".

Коли в часі війни, що її провадила Франція в союзі з Англією проти Росії, уряд Наполеона III плянував наступ через Крим вглиб України, імператор згадав колишній нездійснений плян свого дядька Наполеона I про відновлення козацької держави над Дніпром і доручив Просперові Меріме, як знавцеві українських справ, написати відповідну історичну розвідку, яка оправдувала б створення такої держави. Натхненний історичними образами з "Тараса Бульби" та з інших українських історичних джерел Меріме виконав це доручення і його праця "Українські козаки та їх останні отамани" була видрукована в урядовому органі імператора "Ле Монітор" 21, 22 і 23 червня 1854 року. Як би одразу по втраті Севастополя Росія не поспішила негайно укласти мир, хто знає, як пішли б дальші події і у висліді неминучого наступу англо-французьких десантних військ з Криму на Україну чи не повстала б така вільна держава, про яку думав ще Наполеон I, а тепер пригадав його небіж.

На Україні, з метою зробити славнозвісний твір Гоголя здобутком широких мас українського населення, також і тих, що не вміли читати, драматург М. Старицький створив за повістю одноіменну драму, відтворюючи в ній головні події повісті Гоголя. Драматичний твір зайняв поважне місце в репертуарі українських побутових театрів, у ньому виступали славні корифеї.

Першим перекладачем повісті на українську мову на Наддніпрянській Україні був Микола Садовський, який присвятив переклад своїм синам і він уперше був видрукований в 1918 році в Києві за часів Української держави.

В ділянці образотворчого мистецтва багато українських мистців присвятили свої твори зображеню подій, змальованих у "Тарасі Бульбі". Ілля Рєпін у своїх невмирущих "Запорожцях" одним з персонажів виводить Тараса Бульбу і крім того має образ "Тарас Бульба з синами іде на Січ".

Героїчна фабула "Тараса Бульби" дала натхнення багатьом композиторам різних національностей для створення опер за повістю Гоголя. Білорус Олександр Серов працював над опорою "Тарас Бульба", але не закінчив, визнавши свою необізнаність з козацьким пісенним епосом, без якого опера була б неповноцінна. Петро Сокальський створив оперу "Облога Дубна" ("Андрій Бульба"), взявши за матеріал змальовану в повісті запорізьку облогу Дубна. Композитор — німець В. Кюпер створив оперу "Тарас Бульба", вперше виставлену в 1880 році. Одноіменну оперу написав теж Н. Афанасієв. У висліді десятилітньої праці (1880-1891) Микола Лисенко створив монументальний оперовий твір "Тарас Бульба",

який у музичній редакції Левка Ревуцького і Бориса Лятошинського і тепер не сходить з головних оперових сцен України. Оперу "Тарас Бульба" створив теж композитор В. Кашперов і вона була вперше поставлена в 1882 році, такої самої назви оперу скомпонував С. Трайлін і премієра її відбулась у 1914 році. В останніх передвоєнних роках композитор Соловйов-Сідій створив балет "Тарас Бульба".

Невмирущий твір Гоголя, на якому виховувалися в дусі патріотизму, безмежної любові до батьківщини та гордості за її славне минуле цілі покоління української молоді, був і лишається величним пам'ятником красного письменства, який прославив Україну на цілий світ.

ПАРАДОКС ЕПОХИ

Тарас Шевченко!...

Просте селянське ім'я, одверте й гостре музичче слово... Та вже від самого тільки звучання їх вернуло з душі колись аристократів, у руках яких була тоді література і які визнавали в ній тільки "високий стиль". Чи думалося цим володарям неозорих ланів і мільйонів кріпаків, чи снилося тому вчителеві малого Шевченка, який не побачив у хлопця кебети "ні до шевства, ні до бондарства", що це непоказне ім'я стане відоме й дороге не тільки кожному на Україні, але й у широких світах, що воно лунатиме й у наступних віках і стане всім гнобленим земної кулі символом гніву й любові, боротьби й перемоги!

Де, в якій ще країні знайдеш такого заступника свого народу, що втілив би в собі всі болі, жалі й сподівання народні і своїм вогненним словом освітив би дальні обрії часу й простору? Хто ще, як Тарас Шевченко, промовив світові про свій знедолений народ, що майже загубився був на вибоях та вирвах історії, на тих "розпуттях велилюдних"? Чиє ще поетичне слово взяли собі так близько до серця люди не тільки на рідній землі, а й скрізь, де панує соціальна несправедливість, визиск і національний гніт? В якому ще велетневі думки й почуття так щільно і так гармонійно сплелися в одне неподільне ціле глибоко національне єство та інтернаціональне звучання його слова?

Щоб зrozуміти це виняткове в історії літератур та суспільних рухів різних народів явище, про яке не тільки вражені сучасники Шевченка, а й нащадки з подивом казали: "Відкіля нам сіє?", злагнути, яке чудодійне зерно зродило його, які соки живили й надавали титанічної сили, треба перекинутись думкою на півтора сторіччя назад, у передшевченкову епоху.

Бурений і значущий був початок XIX століття. Вздовж і впоперек Західної Європи марширували армії Наполеона, цього новітнього Цезаря, перед яким тримти і схиляли покірні голови короновані монархи, а він ішов переможцем далі, втягаючи в страшну воєнну колотнечу все нові й нові народи, аж поки не знайшов кінець своїй нечувано колosalній авантюрі в снігах далекої кріпацької Росії.

Та хоч би як там, а наполеонівські війни, що покликали до зброї величезні маси людей, переганяли їх з країни в країну, механічно зводили й зближали між собою, не могли не залишити по собі глибокого сліду в людській свідомості, не породити нових прагнень. Хай перемога союзників над Наполеоном призведе до створення найреакційнішого Священного Союзу, але похід російської армії у Францію посіє серед вдумливих офіцерів-дворян декабристські ідеї, спалахне незабаром повстанням 1831 року причавлена Польща, заворушутися в Італії змовники-карбонарії, готові віддати своє життя за народ і об'єднання

батьківщини, пролунає і для німців "Героїчна симфонія" Бетховена й революційна поезія Гайне, з британського острова почується волелюбний, бунтарський голос Байрона прокидатимуться до національного життя недержавні слов'янські народи під Австрією і Туреччиною...

Брижилось плесо політичного життя Європи, поволі нагромаджуючи потужні хвилі для наступної революції 1848 року, що скасує по західно-європейських країнах кріпацтво; вже ворушилися царі, як скаже далі Шевченко, і в народів народжувалася надія, що "буде правда на землі".

Народжувались і ширились надії на краще майбутнє в європейських народів. Але на що міг сподіватися український народ на межі двох століть, розпайований між дужими імперіями, затиснутий лещатами кріпацтва, причавлений національно, зраджений своїми вищими соціальними верствами й кинутий напризволяще панам неситим? Які надії міг плекати цей народ-парій, мордований і четвертований якіхось тільки чверть століття тому в Кодні та Могілеві-Подільському за останній гайдамацький спалах свого гніву, народ, що втратив тепер усе — і свого речника — інтелігенцію, і право розпоряджатися своєю долею, і навіть своє національне ім'я?...

Пляномірно й послідовно російські царі забирали в українського народу все, що він здобув собі у визвольній війні 1648 року під проводом Богдана Хмельницького, коли повстав проти шляхетської Польщі.

1764 року скасовано рештки автономії України — гетьманщину Кирила Розумовського, 1775 року зруйновано останню твердиню збройної сили українського народу Запорозьку Січ, 1785 року надано "благородное малороссийское дворянство" козацькій старшині й закріпачено селян та частину козацької сіроми. Послідовно, з належною періодичністю здійснюється великороджавна нівелляційна політика цариці Катерини, яку вона накреслила в листі до князя Вяземського: "Малая Россия, Лифляндия и Финляндия суть провинции, которые правятся конфирмованными им привилегиями; нарушить оные отрешением всех вдруг весьма непристойно б было, однако ж и называть их чужестранцами и обходиться с ними на таковом основании есть большее, нежели ошибка, а можно назвать с достоверностию глупостию. Сии провинции, также Смоленскую, надлежит легчайшими способами привести к тому, чтобы они обрусили и перестали глядеть, как волки в лесу". І вдруге в історії України, як колись за панування шляхетської Польщі, верхівка народу, полковники, сотники та бунчукові товариши пішли на те "панство велике, лакомство нещасне", як казали тоді про щойно спечених дворян.

А великий народ, який, заступаючи татарам на шлях на захід і знесилюючись у безнастаний

боротьбі з мусульманським сходом, зумів напружити ще раз свої сили й скинути кормигу шляхетської Польщі, народ, що марив стати нарешті господарем власної долі, цей народ тепер обернуто на кріпаків. Він уже не людина, що може сказати", як писав Сковорода: "І я людина, і мені, що людське, не є чуже", а — безправна істота, визискувана робоча сила, полишена на ласку й сваволю поміщика.

Але в цьому народі ще жили спогади про втрачену ілюзорну волю, ще подекуди доживали віку старі, що бачили колівщину, самі брали в ній участь, як той Шевченків дід-гайдамака, оповідання якого про Гонту й Залізняка так вразили колись малого Тараса.

Жевріли подібні спогади і серед окремих дрібномаєткових дворян.

Це з середовища цього провінціяльного народолюбного панства вийшов Котляревський, який сміхом своєї "Енеїди" став будити приспану Україну від летаргії; ці ж кола висунули й Квітку-Основ'яненка, що перший у світовій літературі взявся описувати не ідлії з пейзанами та пейзанками, як то було досі в аристократичній літературі, а справжній побут народу. "Я написал "Марусю" і доказал, що от малороссийского языка можно растрогаться", — справедливо пишався в одному з своїх листів Квітка-Основ'яненко. Ці слова звучать за наших часів наївно, але вони були поважним аргументом на початку XIX століття. Адже ще в XVII столітті патріярх Іоакім проголосив: "Когда будет много языков, пойдет смута в земле", і це було не тільки гаслом, а й практичною програмою до стирання мов народів російської імперії. Не дивно, що на початку XIX століття, як писав Квітка-Основ'яненко в своїй "Супліці до пана іздателя", "Є такі люди на світі, що з нас кепкують і говорять та й пишуть, буцім-то з наших ніхто не втне, щоб було, як вони кажуть, і звичайне і ніжненіке, і розумне і полезне, і що, стало бить, по-нашому, опріч лайки та глузування над дурнем, більш нічого не можна й написати".

Однак, хоч які справедливі, щирі й демократичні були голоси "батька нової української літератури" Івана Котляревського й "батька української повісті" Грицька Квітки-Основ'яненка та інгучих наших письменників передшевченківської доби, але без Шевченка ми почували б себе безбатченками не тільки у великій літературі, а й у суспільному житті. Бо то були голоси співчуття, вболівання, туги, а не крик розpacу й гніву змordованої кріпацької душі.

Хтозна, чи були б такими, як вони стали для України, Михайло Драгоманов, Іван Франко й Леся Українка, якби позад їх не стояла монументальна постаття Шевченка, що правила їм за зразок, за пропор, за дороговказ. Може б ще довго мусіли б доводити українські народолюбці тим, кому довести щось може тільки сила, що й під селянською сорочкою б'ється людське серце й що "як говоримо, так і писати треба" (Квітка-Основ'яненко), може б ще довго ниділа українська література на загумінках провінціялізму й

хуторянства, лишалась би літературою на розвагу вузькому колу людей, літературою "для домашнього вжитку", якби не Шевченків прометеїзм, що вивіз свій народ і його літературу на широкі світові шляхи.

Коли народ спить, оповитий глибокою летаргією, що майже межує з смертю, коли можновладці не тільки що ставлять під сумнів, а часто-густо заперечують саме існування його самодостатньої індивідуальності, тоді мало що можуть зарадити "супліки", які пишуть за народ його зичливці! Сам народ повинен сказати за себе своє слово і тим словом збудити свою "хиренну волю".

І таким словом народу українського став "Кобзар" Тараса Шевченка. Це — не тільки геніальний художній твір, це — феноменальне явище, чудо, як казали в давнину, коли незрячий прозрів, щоб побачити себе й батьків своїх, коли німий заговорив, щоб сказати за всіх, звернувшись до мертвих, живих і ненароджених земляків своїх.

Якби нова українська література почалася не з Котляревського, а з Шевченка й на ньому тільки в основному закінчила б XIX століття, вік своєї фундації, ми однаково мали б уже велику літературу, великого народу; без Шевченка — ми ще довго лишались би етнографічною масою, а наша література скидалась би більше на експеримент, що силкується довести важко доводиме...

Затужавілій і зсохлий був український переліг, який треба було ще зорати, щоб "розпанахати погане, гниле серце трудне", вицідити з нього сукровицю, а далі засіяти новим добірним зерном — налити "живої" крові. І кремезний, потужний ратай іде на переліг з самого пекла кріпаччини. З тої Звенигородщини, де ще недавно ходили колії з свяченими ножами й різали" все, що паном звалось", а тепер розперезано лютувала панська помста, зневага, визиск.

Його життя — то страдницька путь пророка. Лиш кінець її осяє промінням шани й слави призахідне сонце, коли його зустріли братні обійми кращих, передових людей, коли в мерзклій береznевий день над його труною літимуться щирі сльози незліченних прихильників і шанувачів і лунатимуть зворушливі слова різними слов'янськими мовами, сповнені єдиного почуття тяжкої втрати... Але на життєвому шляху доля довго обминала його всім: рано забрала матір і лишила на поталу лихій мачусі, не забарилася вкласти в домовину й батька, пустивши в життєвий вир малого Тараса кругом сиротою; не дала йому дружини, подруги вірної, не вволила навіть найменшої особистої мрії — "щоб хоч умерти на Дніпрі, хоч на малесенькій горі". Замість благанці "хаточки в тім раї" — на рідній землі, жорстока доля підкинула йому каземат Петропавлівської фортеці, оренбурзьку казарму й закаспійську пустелю. І мов на глум, щоб ця людина ще болючіше відчула розпуку й безвихідного становища, щоб у далекому Кос-Аралі в ней вихопилося з душі:

Погано дуже, страх погано!
В оцій пустині пропадать.

*А ще поганше на Україні
Дивитись, плакать — і мовчати!*

наділила її доля гострим, проникливим розумом і гарячим бентежним серцем. Тим серцем, яке так любило свій, такий же знедолений народ, що від нього могли тільки фізично відірвати Шевченка посіпаки поміщики Енгельгардта та жандарми царя Миколи I, духовно ж — ніхто і нішо!

А цей народ, ота "убога", "обкрадена" Україна, могли дати своєму синові лиши злідні, горе і безталання... Та разом з тим вони дали йому і свій єдиний скарб, якого не спромоглися відняти ні поміщики з своїми посіпаками, ні царі з жандармами, ні сама поміщицько-фельдфебельська держава, — звучну, мелодійну, багату, музицьку мову. І в цій простій нелукавій мові вони передали Шевченкові свій гнів і любов, свої болі й надії. Саме — йому, цьому мужикові від мужика, найупослідженішому з упослідженіх, найбіднішому з-поміж бідних, щоб він на повний голос проспівав про минуле й сучасне свого пригнобленого краю, сказав про нього "не ветхеє, не древле слово розтленное, а слово нове".

*Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю!*

Так міг сказати тільки той, для кого Україна була не краєм, "где все обильєм дышет", не "тихим

раєм", а "нашою — не своєю землею", де царі поміщики утворили зразковий філіял пекла. Той, кому, крім власної душі, не було чого втрачати в нерівній боротьбі за волю й щастя свого народу.

Нема нічого парадоксального в тому, що не хто інший, а саме кріпак-поет возвеличив своїх "малих рабів німих" і "на сторожі коло них" поставив нечуване досі по силі й діапазону впливу вогненне слово. Як у чудодійному фокусі, зосередила в ньому доля все трагічне й усе краще, що було в цілому народі. Вона дала мужицькому поетові такий променистий талант, що його не могли заперечити ні "принципові", ні безпринципні вороги поета і його народу, які не хотіли визнавати за цим народом права навіть на національно-культурний розвиток. А це вже була велика моральна й культурна перемога! Перемога не тільки поета, а і всього пригнобленого люду, що рано чи пізно зірве з себе пута соціального і національного поневолення, перемога його висміяної панами й зацькованої цензурою мови, що повноголосо зазвучить у великому хорі вільних збратах народів.

І стойть цей український чудодій і досі нерозгаданий враженими ворогами й гаряче люблений повсюдно трудящим людом, і дивиться з полотен портретів, з бронзи монументів, з людських сердеч на свій народ — такий же чудодій у своїх великих ділах.

(Подано скороочено)

M. ПЕТРЕНКО

ВИДАТНИЙ МАЙСТЕР-ЗОЛОТАР

Україна з найдавніших часів славиться різними видами декоративно-прикладного мистецтва. Однією з його провідних галузей було золотарство, яке досягло найвищого розквіту в XVII-XVIII ст. В цей період українські майстри створили справжні шедеври золотарського мистецтва. За своїми якостями і технічною досконалістю вони ні в чому не поступаються перед кращими зразками ювелірних виробів західно-європейських країн.

До числа найвидатніших мистців золотарської справи належить Іван Равич. Народився він у 1677 році в сім'ї київського міщанина Андрія Равича; жив весь час на Подолі, в приході церкви Миколи Притиска. Дружина його, Марія Василівна, була молодша за свого чоловіка на 30 років. Дітей це подружжя не мало.

Коли Равич ставав на шлях свідомого життя, Київ був найбільшим центром культури на Україні з високорозвиненим ремеслом і торгівлею. Йому належало також перше місце по виробництву предметів з дорогоцінних металів.

Переважна більшість майстрів золотарської справи жила на Подолі — в осередку ремісничо-

го і торгового життя міста. Майже кожний майстер мав свій будинок з невеличкою садибою і майстернію, в якій, крім хазяїна, працювали підмайстри і проходили навчання учні.

З кінця XVII ст. високого рівня в Києві досягає граверне мистецтво, яке мало великий вплив на розвиток золотарства, як своїм художнім стилем, так і технічними прийомами. Деякі золотарі одночасно займалися і граверством.

Равич підтримував тісні стосунки з такими видатними граверами як І. Щирський, Л. Тарасевич, З. Самойлович, І. Мигура, І. Стрельбицький та ін. Можна навіть припустити, що Равич разом з Мигурою навчався в Київській академії. Він був досить освіченою людиною для свого часу, володів добре польською та іншими іноземними мовами. Про великий культурний рівень Равича свідчить також і той факт, що йому було доручено Києво-Печерською Лаврою закупити за кордоном книги для монастирської бібліотеки, яка загинула 1718 року від пожежі. З цим завданням Равич добре впорався.

Невтомна творча праця, тісний зв'язок з ремісничим людом створили широку популярність

Равичу. Кияни виявляли йому велике довір'я, неодноразово обираючи членом магістрату. Равич з честью виконував свій громадянський обов'язок, активно відстоюючи права рідного міста та інтереси його мешканців. У 1737 році магістрат надіслав на ім'я імператриці чолобитну про безчинства бунчукового товариша Чорнолуцького. В числі інших членів міського самоврядування чолобитну підписав також Іван Равич. З ініціативи майстра київський магістрат, посилаючись на Магдебурське право, прийняв у 1753 році рішення не надсилати учнів на курси пробірних майстрів до Москви. У відповіді на розпорядження губернської канцелярії магістрат писав, що майстри золотих і срібних справ виробами з дорогоцінних металів не торгують, роблять речі тільки на замовлення, тому пробірний нагляд за ювелірним виробництвом у місті не потрібний. У відповіді також підкреслювалось, що відрядження на курси учнів і утримання їх за рахунок майстрів привело б останніх до повного розорення.

Як член магістрату Равич неодноразово віїздив у складі депутатії до Москви і Петербургу для вирішення різних питань, зв'язаних з порушенням прав міста з боку представників російського військового командування та адміністративних органів гетьманського уряду.

Але основне в діяльності Равича — це золотарське ремесло, яким він безперервно займався протягом семидесяти років.

До золотарської справи він прилучився з маліх літ. Спочатку був учнем, а потім, після закінчення навчання, став підмайстром. Завдяки своїм особливим здібностям і великій любові до золотарського мистецтва Равич за короткий час блискуче опанував складну професію і вже на 23 році життя став одним з популярніших майстрів на Україні. Равич був допитливим і вдумливим майстром. Він не обмежувався вузько фаховими питаннями, знов народне мистецтво, скульптуру малих форм, гравюру, архітектуру, орнаментику. Цікавився Равич ювелірною справою і під час подорожей до Москви і Петербургу, а також до золотарських центрів Німеччини: Шліонська, Броцлава та ін. Все це мало позитивне значення для зростання майстерності золотаря. Але справжнім ґрунтом, на якому виросла й пишно розквітла самобутня творчість видатного майстра, стали художні традиції народу і золотарська спадщина українських майстрів.

У час формування ідейно-художніх принципів творчості Равича українське золотарство саме засвоювало новий стиль — барокко. Українське барокко було тісно зв'язане з традиціями українського мистецтва.

Равич залишив нам надзвичайно цінну спадщину, яка дає можливість конкретно розглянути художній стиль і технічні прийоми майстра. В музеях України і Російської Федерації виявлено понад 60 речей роботи Равича. Здебільшого це великі предмети — вагою по декілька фунтів. Всі вони засвідчують, що Равич був не просто ремісником, а великим майстром своєї справи, який мав тонкий художній смак і бездоганно володів пуансоном і штихелем.

Особливо захоплювався Равич карбувальним рельєфом, який створює чудову гру світлотіні і надає виробам пишної декоративності, властивої стилю барокко. Його вироби відзначаються монументальністю, сміливістю композиційних задумів, винахідливістю й вишуканістю форм. Равич любив оздоблювати речі буйними акантовими розводами з великими квітковими бутонами в завитках, гірляндами соковитих плодів тощо. Для сживлення виробів, надання їм урочисто-парадного, піднесеного настрою майстер широко використовував скульптуру малих форм, сюжетні композиції, картуші, медальйони, барвисті фініфти тощо.

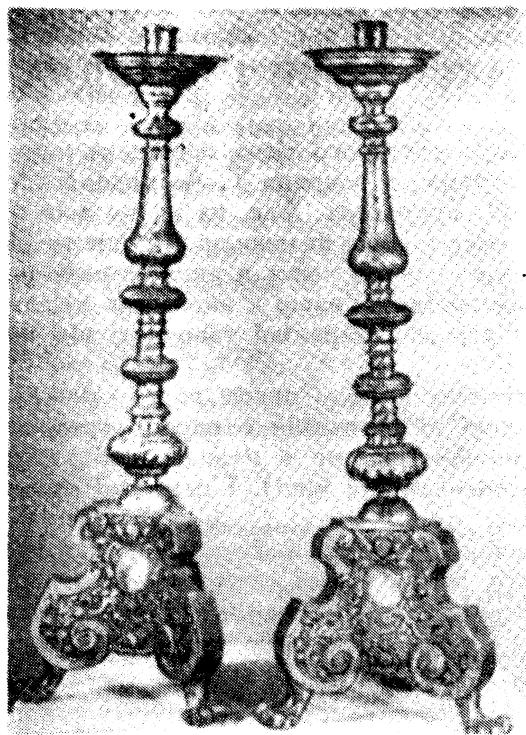
З найбільш ранніх виробів Равича, відомих нам, є срібний кухоль, виготовлений на замовлення гетьмана Мазепи десь між XVII—XVIII ст. (зберігається в Чернігівському історичному музеї). Кухоль циліндричний, невеликих розмірів, з кришкою. Стінки зовні прикрашені трьома круглими медальйонами в пишному обрамленні. В медальйонах викарбувано в народному стилі чаплю, голуба і ведмедя. Простір між зображеннями заповнений рослинним орнаментом у вигляді пагінок аканту з квітками. На красивій вигнутій ручці знизу вигравіровано герб Мазепи. Проте слід відмітити, що кухлик не можна віднести до цілком зрілих виробів майстра.

Десь близько 1715 року Равич зробив для Переяславського полковника С. Томари срібний чайник (зберігається в заповіднику "Києво-Печерська Лазра"), який вражає своєю формою, ясністю композиційного рішення і технічною досягненістю. Це вже цілком зріла робота. Чайник середніх розмірів, його форма нагадує тикву з чудовими пропорціями, носик схожий на голівку гусака, ручка енергійно вигнута і має красивий вигляд. Корпус чайника і поверхня кришки оздоблені орнаментальними смугами у вигляді плетінки стрічок, виконаної чітким плоским карбуванням. Узор орнаменту і медальйон, в якому викарбовано герб власника, позолочені. Поєднання золота з сріблом пожвавлює поверхню чайника і підкреслює його оригінальний силует.

З тавром Равича виявлено в музеях сімнадцять срібних чарок у формі ковпачка — зовні густо наколотих (канфорених), з гладеньким позолоченим пояском на вінцях. Дві чарки цієї серії з гербом гетьмана Розумовського зберігаються в Московському історичному музеї, решта — в Чернігівському.

Виготовляв Равич також багато інших побутових речей, але основні його вироби — релігійного характеру: оправи євангелій, хрести, шати ікон, свічники тощо. Всі вони зроблені з великою майстерністю, мають ефектні форми і багате оздоблення.

Серед цих речей особливо виділяється срібна водосвятна чаша у вигляді великого кубка (зберігається у Київському державному музеї українського мистецтва). Вся поверхня її багато оздоблена рослинним орнаментом і горельєфними головками повнотілих ангелів з розкритими крильми. Власне чаша, що має форму великої шклянки з заокругленим дном, поставлена дном на

I. Равич

Свічники

1717 р.

голову литої фігурки ангела, який підтримує її руками й крильми, опершись колінами у здавлене яблуко седеса (стояна). Зверху чаша прикрита кришкою, увінчаною скульптурою св. Софії. Поверхні чащі, кришки і садеса оздоблені рослинним орнаментом у вигляді витого листя аканту, купок соковитих плодів, пучків квітів та горельєфних голівок ангелів. На чащі два великих круглих медальйони з складними сюжетними композиціями релігійної тематики.

З великою майстерністю виконував Равич срібні оправи євангелій. Одна з них зроблена 1717 року для Видубецького монастиря (зберігається у Київському історичному музеї). На чільній дощці її укріплено срібний овальної форми в дубовому вінчику середник, на якому викарбувано високим рельєфом на фоні хмар і архітектурного пейзажу розп'яття та постаті, що стоять перед ним. Навколо середника — вісім овальних маленьких медальйонів зображеннями знарядь мук Христових. Наріжники викарбувані у формі витягнутих овалів, на яких зображені шестикрилі серафими, орел та лев. Зверху між наріжниками в овальному медальйоні викарбувано архистратига Михаїла, який пробиває списом камінь, праворуч від нього на фоні церкви, типової для України XVII ст., постаті ченця, що молиться. Між нижніми наріжниками в овалі зображено на коні Георгія Побідоносця, який пронизує списом змія. Все це зв'язується в єдине гармонійне ціле довгими витками паростями аканту, які переплітаючись заповнюють весь простір між образами. Зелений фон оксамиту, що просвічується через орнаментальний ажур, в поєднанні з позолоченим сріблом створює великий художній ефект.

На спідній дощі в овальному середнику викарбувано високим рельєфом сюжетну релігійну композицію. Навколо овалу середника — пишний акантовий прорізний орнамент. Бордюра обох дощок обведена зубчаткою. Застібки мають вигляд витягнутих овальних медальйонів з рельєфними зображеннями архангелів. Корінець оправи поділено на шість орнаментованих плодами і квітами частин.

Згодом майстер виготовував другу оправу, яка має значно більші художні якості, ніж попередня, проте композиція її та ж сама — змінюються лише деякі сюжети в медальйонах та наріжниках. Однаке тло між образами тут замість оксамитового — срібне з узором густої трави дрібненько-го малюнку. Цей прийом пізніше використовували сучасники Равича (Ієремій Білецький та ін.).

У 1723 році на замовлення Видубецького монастиря Равич викарбував велике срібне блюдо з позолотою, яке вражає урочистістю орнаментальних прикрас. Блюдо мілке, форма його кругла. На дні, в медальйоні, високим рельєфом викарбувана постать архистратига Михаїла, який енергійним змахом б'є списом у камінь. Праворуч зображені трибанну церкву з типовими для українських храмів XVII ст. архітектурними формами. На фоні споруди навколошки молиться чернець.

Вінця і дно блюда щедро оздоблені рослинним орнаментом. Від центру акантового розводу, що знаходиться під медальйоном, в обидві сторони стрімко розходяться довгі в'юнкі парості. Зверху вони сходяться докути, а потім знову розходяться в протилежні сторони енергійними завитками з соковитими бутонами. Вінця теж оздоблені орнаментом такого ж характеру.

Серед виробів Равича велику (виявлено біля 20) групу складають келихи, які дають великий простір для творчої фантазії її майстра. Саме на цих виробах Равич вдається до різноманітних технічних прийомів, які допомагають йому збільшувати художні ефекти. Один з кращих келихів експонується в Київському історичному музеї. В ньому гармонійно поєднуються вишукані форми з багатством орнаментальних прикрас. Келих складається з двох головних частин — чащі і седеса (стояна). Чаша має трохи витягнуті, але прямі пропорції; вінця розширені, денце закруглене. Знизу на чащі — суцільна сітка з карбувальним травчастим орнаментом. В сітку вмонтовано чотири круглі живописні фініфтові медальйони з погруддями святих. Між медальйонами по краю сітки викарбувані горельєфи голівок ангеліз.

Вся позерхня седеса, який має круглу форму, прикрашена рослинним орнаментом у вигляді виноградної лози, квітів, плодів, а також чотирма фініфтовими медальйонами. Чаша зв'язується з седесом стержнем, на який насаджено гладеньке, схіже на гранчасту вазу яблуко. Другий келих (зберігається в заповіднику "Києво-Печерська Лавра"), виготовлено 1749 року. Загальна композиція його подібна до попередньої, але орнамент трактовано інакше — у вигляді прорізного густого сплетіння тонкого акантового листя дріб-

ного малюнку. Причому, сітка більш площинна і ніби відшліфована. В ажур чаші і седеса вмонтовано по чотири гравірованих медальйони. Все це робить келих досить оригінальним і високо-мистецьким.

Але чи не найбільшим досягненням майстра є срібна позолочена дарохранительниця, виготовлена 1743 року ("Києво-Печерська Лавра"). Вона являє собою двоярусну (в пляні чотирикутну) башту на звіриних лапках, увінчану графиноподібною банею. Форми дарохранительниці надзвичайно вишукані, легкі, сповнені руху. Майстер знайшов чудові пропорції, які гармонійно поєднав з багатими і різноманітними орнаментальними прикрасами. На площинах стінок викарбувані складні сюжетні композиції, обрамлені рослинним орнаментом. Особливо широко використав тут майстер скульптуру малих форм. Всі кути заповнені численними динамічними фігурами зі списами, мечами, сувоями, розкритими книжками тощо. Сяйво з воскресінням, що увінчує баню, схоже на вибух, який начебто стався від загального напруження й стрімкого руху башти.

Проте слід зауважити, що серед переважної більшості чудових творів майстра зустрічаються

також окремі речі, які не відзначаються високими художніми якостями. До таких виробів можна віднести, зокрема, срібний келих 1760 року ("Києво-Печерська Лавра"). В ньому хоч і зберігається ще типові для стилю барокко форми, але в орнаментальних мотивах вже немає логічної ясності, чіткості, замість них з'явились сухі орнаментальні мотиви. Таку невдачу майстра звичайно можна було б пояснити старістю (Равичу в цей час ішов уже 83 рік), але справа не тільки в цьому. З 60-х років XVIII ст. в українському золотарстві, особливо в церковних виробах, намітився новий художньо-стилістичний напрямок — який не позначився позитивно на творчості такого видатного майстра як Равич.

Не зважаючи на похилий вік, Равич працював до останніх днів свого життя. Але робота не давала йому великого достатку і майстер помер 1762 року у великих злиднях. Майно його було продане магістратом з прилюдних торгів, однак вирученіх грошей не вистачало на покриття всіх боргів.

Так закінчилося життя талановитого майстра, який вніс великий вклад у культурну скарбницю свого народу.

ВЕЛИКА ВТРАТА

Чотирнадцятого лютого 1966 року в одному з шпиталів Пассейку, штат Нью Джерсі, США, помер на 73 році життя, після важкої недуги, один з найвидатніших сучасних українських мислителів, науковців, і публіцистів, відомий із своїх публікацій та близкучих промов, д-р Микола Шлемкевич.

Похоронний обряд відбувся 19 лютого в церкві св. Володимира в Елизабеті. Поховано Покійного на кладовищі св. Гертруди в Рогвей, на якому спочиває померла рік тому його дружина.

Покійний д-р М. Шлемкевич народився 27-го січня 1894 року в священицькій родині в селі Піллява, Бучацького повіту в Західній Україні. У 1915 році під час окупації російськими військами Галичини він був переселений з родиною на Схід, а пізніше, під час революції, повернувся до Києва, де працював як співробітник "Робітничої газети". Повернувшись після війни до Галичини, він виїхав на студії до університету у Відні і закінчив їх в 1926 році з дипломом доктора філософії. Повернувшись із студій в Західну Україну, співпрацював в "Літературно-Науковому Віснику", підписуючи свої статті літературним псевдом М. Іванейко. Пізніше він був співредактором журналу "Перемога", який видавало Українське Національне Демократичне Об'єднання. В 1938 році Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка опублікувало його працю "Філософія". Після створення Фронту Національної Єдності під проводом Дмитра Палієва, співпрацю-

вав у часописі "Українські вісті" та журналі "Перемога". Під час другої світової війни працював в Українському Видавництві Краків-Львів редактором книжкових видань.

Після війни д-р Шлемкевич жив у Берхтесгадені та був учасником реорганізації Державного Центру УНР і співтворцем Української Національної Ради. До США він приїхав у 1949 році і від того часу жив у місті Елизабеті в штаті Нью Джерсі. Був співробітником Союзу Українських Національних Демократів (СУНД) та був основником Українського Публіцистичного Наукового Інституту.

Від березня 1953 року д-р Шлемкевич був аж до своєї смерті видавцем і редактором журналу "Листи до приятелів", у виданні якого появилися й більші його праці, як: "Українська синтеза чи українська громадянська війна", "Загублена українська людина", "Галичанство", збірка промов "Верхи, життя і творчість", "Українська душа" та ін. Він був редактором "Українського огляду" в роках 1960-61 та співпрацював в редактуванні "Енциклопедії Українознавства", 4-ий том якої щойно вийшов.

Покійний був великим надхненником створення Об'єднання Демократичної Української Молоді — нашої організації, а пізніше часто виступав з своїми глибокими повчальними доповідями на річних та ідеологічних з'їздах ОДУМ-у в США. Вічна Йому Пам'ять!

А. ГАЛАН

НА КОГО СХОЖИЙ АВТОР?

(Микола Понеділок. "Смішні слізини". Видавництво "Свобода", 1966 рік)

В критичних оцінках того чи іншого твору чимусь заіснувала традиція: порівнювати автора, собі, стиль його писань з якимсь солідним по-передником у галузі літератури. Не уник цієї традиції (на сторінках "Свободи") й поважний літературознавець, п. Лука Луців, порівнявши М. Понеділка з Василем Стефаником.

На кого ж схожий Понеділок? — Ні на кого. Понеділок схожий сам на себе, він, так би мовити, літературне явище, яке не підлягає порівнянням.

Справді бо: чи можна тутити глибокий стефаніківський трагізм до "Смішних слізин"? Тоді, в часи Стефаника, були інші умови життя. Герої нашого великого новеліста здебільша під'яремні, прибиті мачухою-долею, їхній трагізм майже завжди має побутове коріння. Арена спостережень М. Понеділка — вільна багата Америка, де знайшлися наші добровільні і вимушенні переселенці. Понеділкові герої щось зовсім відмінне. Над ними не тяжіє "фатум" приреченості, вони — господарі свого становища, ім бракує лише (в багатьох випадках) гарних людяних рис, а звідси й смішні слізини нашого гумориста.

М. Понеділок, в основному, змальовує українського обивателя — емігранта, що "вбився в колодочки" і вважає себе найвищим, непомильним авторитетом... Обиватель давно забув страждання минулих літ, йому стала доступною життєва розкіш, ніхто тут, в Америці, не сміє його скривити. Оце і є підвальною його зарозуміlosti, зверхнього ставлення до менш щасливих, чи удачливих, це є ствердженням давнього прислів'я: "ситий голодного не розуміє".

Поруч із "легкоожанровими" типами, в М. Понеділка можна знайти просто потрясаючі своєю глибиною, своїм ширим ставленням до людської біди. Ось жебрак, який просив милостиню, розчулений вигаданим оповіданням про матеріальну скрутку того, до кого він звернувся за поміччю, витрушує зі своїх кишень тринадцять центів і простягає їх цілком забезпечений людині. Цей благородний жест настільки на ту людину впливув, що вона доганяє жебрака й просить узяти наче б то щойно знайдені на вулиці п'ять долярів.

Як антипод чуйливому жебракові, показує М. Понеділок колишнього співтaborянина, що стояв біля свого нового авта і не догадався запропонувати підвезти колегу, хоч на дворі був дощ, а колега мусів ще досить далеко йти.

Спостережливе око письменника просякає в усі щілини нашого американського побуту. Йому багато не треба. М'яч на дорозі, що його просять подати в англійській мові наші українські діти, підпис знавця кількох чужих мов, який сво-

єю мовою виглядає так: "На счиру сгадку віт Питра", запитання жінки: в якій церкві відбувається одруження Фігаро? — все це дає письменникові привід для його "смішних слізин".

Без зайвого вихвалення можна сказати: книжку М. Понеділка треба прочитати всім українцям, в еміграції сущим. Хоч у нас тепер до книжок ставлення не дуже прихильне (мовляв, нащо читати, коли є телевіжен?), а все ж таки, отої телевіжен ніколи нічому не назначить людей. Вік живи, вік учись, а чим помреш, то вже твоя справа.

Шкода, що аж такий скромний тираж "Смішних слізин", усього 2.000 примірників. Якщо поділити цей тираж на кількість еміграції тут, то не вистачить на одну душу й по рядкові.

Не можна оминути мовчанням й ілюстрування книжки. Неперевершений маestro, Едвард Козак "додав рум'янцю" гарним гуморескам Миколи Понеділка.

Цілком добре й технічне (видавниче) оформлення. Починаючи від "сорочки", коректні й так званої "ломки", все на місці, все нічим не гірше від американських (грошовитих) видань.

Хай же "Смішні слізини" увійдуть в скарбницю нашої української літератури за кордоном. Хай вони будуть "пам'ятником" того, що й ми розбудовували нашу культуру на чужині. Звичайно, "ми" не в розумінні тої мухи, яка казала "ми орали". Говоримо "ми" тому, що автор Микола Понеділок є наш, український амбасадор на форумі культури. Він із своєю чудовою, просто "запашною" мовою презентує нас усіх тут, за кордоном. Він, автор і з Божої ласки, артист, примушує нас забувати сірі будні й ще більше любити своє рідне слово.

Можна б ще багато сказати про Понеділкову попередню творчість, але це вже вийшло б за межі короткої рецензії. Резюме одне: ми дуже тішимося, що наш досить бідний у гумористичній галузі літературний ринок поповнився "Смішними слізинами".

ПРИЄМНА НЕСПОДІВАНКА

В суботу, 12 лютого ц. р. понад 30 приятелів, переважно одумівці, влаштували активним одумівцям Олександру Харченко та його дружині Любі несподіванку - входини. Не цім приємнім вечорі співали, читали поезії, танцювали, грали в різні ігри, тощо. Дякуючи всім писутнім Любі і Олександер склали пожертву на пресовий фонд журналу "Молода Україна" в сумі 25 доларів.

Щастя їм Боже в новій хаті.

Гнат ЮРА

ПІСНЯ

Місто оповив вечір. На вулиці сипав густий сніг. Одноманітно, сумовито падали сніжинки, а коли із-за рогу дув вітер, вони, немов метелики, кружляли у світлі ліхтаря.

Я стояв біля вікна казарми і дивився на завірюху. Невеселі думки воскрешали в пам'яті рідне село... Рік тому мене було "забрито в солдати" і привезено до Олександриї відбувати військову службу...

Згадалося, як військовий начальник, побачивши мене серед новобранців, переважно кремезних, високих хлопців, запитав:

— А це що за курдульель? — І призирливо додав: — Теж мені захистник царя і вітчизни...

Проте, одверто кажучи, я й сам не мав бажання бути захистником царя... Коли я став професійним актором і почав розіїжджати з мандрівною трупою, мені довелось на власні очі бачити злидене життя робітників і селян, знущання царських чиновників з народу. Хто намагався протестувати проти кривди, того заарештовували і засилали до Сибіру. На кожному кроці зазнавали утисків українські мистці. Нерідко чиновники забороняли не тільки грati вистави рідною мовою, а навіть розмовляти. Одного разу трупа, в якій я працював, зібралася відзначити роковини з дня смерті Тараса Григоровича Шевченка. Пішли за дозволом до справника, але той категорично заборонив.

— Ніяких зборів! А то я вас за двадцять чотири години з міста вижену.

Мені було дуже боляче, коли я про це дізнався. Змалку Шевченко був моїм улюбленим поетом. Ще хлопчиком я знов напам'ять багато віршіз з "Кобзаря". В дерев'яній солдатській скринці, яку я привіз з собою, лежала одна з улюблених моїх п'єс "Назар Стодоля" і "Кобзар". Увечері після перевірки, ледве дочекавшись, доки фельдфебель виходив із казарми, ми збиралися біля столу, і я вголос читав "Назара Стодоля". Мої товариши уважно слухали, затамувавши подих. Солдатів хвилювали палкі почуття Назара... В їхніх очах спалахував гнів, коли вони дізнавалися про підступні, мерзенні наміри пана сотника... Одного разу до нас непомітно підійшов черговий офіцер:

— Ану, розійдись!

"Глядачі" миттю розбіглись. А я з книжкою в руці виструнчився перед офіцером.

— Ти що тут читав? — Офіцер взяв із моїх рук п'єсу. — А-а-а! Шевченко?! Хохлацький пророк?! — і кинув в обличчя мені книжку. — Щоб я більше не чув і не бачив. Поняв!??

Побрязкуючи острогами офіцер пішов геть. А я підняв "Кобзаря", сховав під солдатською сорочкою на грудях.

Більше офіцери справді не чули і не бачили моого "Кобзаря". Ми стали обережніші...

Незабаром в Олександриї дізналися про те,

що в місті відбуває солдатчину український актор.

Невдовзі мені пощастило встановити зв'язок з передовою інтелігенцією міста, з учнівською молоддю. Одержані відпустку на декілька годин з казарми, я поспішав до своїх приятелів. Мені дозволилося декілька разів взяти участь у концертах, що їх улаштовували почесні відома мої нові друзі. На цих товариських вечірках я завжди читав вірші — "Кобзаря". Мої друзі з великими труднощами домоглися дозволу місцевого начальства на мій виступ на прилюдному вечорі в міському театрі. Після концерту я навіть удастоївся похвали коменданта міста генерала Янушевича, що був присутній на концерті.

— Хороше читаєш!

І раптом вигукнув:

— Ну, а тепер марш до казарми! — I, повернувшись до інших учасників вечора, на яких комендантська влада не поширювалась, нібито прощаючись, генерал додав:

— Нічого не вдієш, — солдат є солдат.

— Але, крім того, ще й людина...

Глянувши з-під окулярів на молодого лікаря, що сказав ці слова, Янушевич почесні, але нічого не відповів, а тільки багатозначно закашляв.

Наприкінці лютого за старим стилем в Олександриї зібралися відзначити роковини з дня смерті Т. Г. Шевченка. Про те, щоб одержати офіційний дозвіл на прилюдний вечір, не можна було й мріяти. Був 1912 рік, рік найбільших утисків з боку царського уряду, який намагався всіма засобами знищити українську культуру, живе рідне слово.

Що ж робити? Як вшанувати пам'ять велико-го народного поета? І кінець кінцем поклали властувати урочистий Шевченківський вечір нелегально на приватній квартирі. Незабутнього для мене дня, коли ліхтарщик, переходячи з однієї вулиці на другу, засвітив вогни, в одному з будинків зібралися вчителі, лікарі, робітники, гімназисти. Прийшли і двоє селян, що приїхали до міста і були добре знайомі господареві квартири, де відбувався Шевченківський вечір. Запросили й мене. Проте виходити солдатові з казарми без дозволу заборонялось, а тим більше увечері. Мені допомогли товариши. Вони зробили велику "ляльку". Поклали її на моє місце на нари і вкрили шинеллю.

— Іди! Ми фельдфебелю скажемо, що ти захворів.

У залі, коли я зайшов туди, зібралися близько 60 чоловік. У всіх радісні, урочисті обличчя. Тиснути міцно руку.

— Вирвались? От добре!...

На стіні — портрет Кобзаря. Обабіч нього — засушені блакитні волошки і білий вишиваний рушник.

Підводиться юнак з великими сірими очима.

Вмить стає тихо, і тільки чути, як маятник гойдається у великому годиннику. Юнак читає реферат про життя і творчість Тараса Шевченка. Нісля реферату всі підводяться. Тихо, напівголосно, щоб, бува, не почули на вулиці, присутні співають "Заповіт". На обличчі господаря тривога...

Проте з вулиці вернувся "розвідник" і заспокоїв:

— Навколо нікого нема. Поліцай на прізвище Кваша забрався до будки і хропе...

Вечір триває. З натхненням я прочитав "Пророка". Раптом хтось постукав з вулиці. Господар кинувся до дверей:

— Хто там?

— Негайно відчиніть! Поліція.

Що це означало, всі знали. Але ніхто не ворухнувся, а коли до залі вдерлися поліцаї на чолі з приставом, учасники вечора, ніби на команду, підвелись з місця. У залі на весь голос залунала пісня:

Реве та стогне Дніпр широкий...

Пристав вирячив очі і несамовито загорлав:

— Мовчати!

На нього ніхто не звертав уваги. Дедалі гучніше й гучніше лунала пісня, заглушуючи галас поліцаїв...

Довелося приставу бігти по допомогу. За кілька хвилин він повернувся з поліцаями, що стояли на вулиці, оточивши будинок.

...Ще треті півні не співали,

Ніхто, ніде не гомонів... —

лунала пісня Кобзаря.

Нарешті поліцаям вдалося вивести учасників вечора з будинку.

У дворі людей оточили і повели до поліційного відділу. Але на вулиці знов спалахнула пісня.

Вона лунала голосно, наче намагаючись розбудити сонне місто.

У відділі почався допит з приводу нелегальних зборів. Побачивши серед заарештованих солдата, пристав звернувся до мене:

— А ти, сучий сину, чого там опинився?

— Того ж, як і всі, — відповів я.

За законом пристав не мав права без військового начальства заарештувати солдата. Отже, зробивши допит, він на другий день вранці за наказом справника послав мене до коменданта.

І побачивши мене з поліцаем, генерал Янушевич здивовано запитав:

— Що сталося?

Поліцай мовчки подав протокола. Там було написано: "Солдат Юрій був затриманий на нелегальних зборах і співав "Реве та стогне"... На пропозицію поліції припинити спів він продовжував співати..."

Отже, пісня була єдиним доказом моого злочину...

Це безглузде обвинувачення, як дзеркало, показувало "обличчя" царської Росії, де душили кожне живе слово...

Читаючи протокола, генерал нікак не міг збагнути, що сталося.

— Хто ревів і стогнав?! Га? — звернувся він до поліцая. Той виструнчився.

Ольга СТРИЛЕЦЬ

КОЗАЧОК

Іван Підкова і Тарас Трясило
Козачі чайки, "пугу" уночі...
Їх Чорне море кидало-носило,
Мов журавлів розгонисті ключі.

Вони орді платили по заслузі,
Боялась шляхта слова "козаки",
І виростали у Великім Лузі
Козацької республіки полки.

Гуло, гуло, а потім відгриміло,
Бо старшина попалась на гачок...
І вже на глум пани зарозуміло
Своїх лакеїв звали — "козачок"...

Щоб похилились голі і голодні,
Щоб нагаєм шмагати кріпака,
Щоб розтоптати й спогади народні
Про битви Гонти і Залізняка.

А козачки взяли і розвернулись,
Та так могутньо, що струсилося світ,
І людомори злякано здригнулись,
Коли пішов у наступ "Заповіт".

— Не можу знати, ваше превосходительство!
Тоді комендант звернувся до мене:

— Де ти ревів і стогнав, негіднику?!

Я коротко відповів.

Почувши, що мене затримано на нелегальному вечорі, Янушевич надувся, мов індик, почервонів і стукнув кулаком по столі:

— Бунтівник! Арештант. Я тебе запроторю туди, куди Макар телят не ганяв. Повішу!..

Генерал підскочив до мене і, скопивши за груди, почав трясти:

— Я тобі покажу! Ти у мене тепер застогнеш і заревеш. Жах! Солдат російської царської армії — і революціонер! Де твої бомби? Клади на стіл...

Проте Янушевич був взагалі не дурною людиною і, заспокоївшись, зрозумів, що на вечорі, присвяченому Шевченкові, ніяких бомб бути не могло... Покликавши чергового, він розпорядився:

— В карцер його! На хліб та воду!

Мене вивели з кабінету, і через кілька хвилин я опинився на голих нарах у напівтемному карцері. "Кобзар", улюблений мій "Кобзар" був зі мною. Мене не обшукували, і книжка залишилася під сорочкою. Але не забули мене й "глядачі". Дізнавшись, що я сиджу в карцері, солдати передали мені з своїх бідних запасів цукру, сала...

Увечері зайшов фельдфебель перевіряти пост і здивувано зупинився біля дверей.

Якби ви знали, паничі,

Де люди плачуть живучи... —
почув він крізь двері.

Послухавши, спитав вартового:

— Він, часом, не того? — і покрутив пальцем біля чола.

Другого дня мене знов повели до коменданта.

— За законом я тебе повинен надіслати до дисциплінарного батальону. Що це означає, ти знаєш, але... — тут генерал запнувся. — За тебе просять твої знайомі, і, що дивно, поважні люди... Отже я вирішив покарати тебе своєю владою. Сидітимеш під арештом у карцері 30 діб на хлібі та воді і кожного дня стоятимеш дві години під рушницею. Щоб і слова заборонених пісень забув.

Знову мене посадили до карцера. Вночі по мені бігатимуть пацюки...

Днів через п'ять я захворів, і мене положили у лазарет. Після одужання, за вказівками вищого начальства, мене негайно відправили з Олександриї в Басарабію, до іншої військової частини.

— Пойдеш до інородців, — сказав генерал, — а то ти тут з своїм пророком усіх солдат мені зіпсуєш.

Перед від'їздом мені пощастило попрощатися у місті з друзями. Від них я дізnavся, що господар квартири, де відбувався шевченківський вечір, сидить у в'язниці і його буде вислано з міста.

В Сороках, невеличкому басарабському місті, я з'явився до військового начальника полковника Алферова. Той уже знат, яка саме птиця прибула до нього.

Глянувши на мене, Алферов знизав плечима.

— Так це ти Аніка-войн, що швеняв по нелегальних зборах?

Полковник оглянув мене з ніг до голови.

— Я гадав, ти, як Соловей-розвійник, широкий у плечах. А тут і плюнути нема на кого...

Військовий начальник вийшов і відразу повернувся зі справником. Справник теж знат про мій "злочин". У дворі вишикували всю команду.

Полковник Алферов звернувся до солдатів з промовою. Вона мені запам'яталася на все життя:

— Солдати вівреної мені команди! Ви, мабуть, знаєте, як Русь нашу, святу Русь єсть іржа крамоли. Денно й нощно крамольники намагаються підточiti непорушні основи престола государя нашого імператора... До нас надіслано одного з таких людей, що піддаються мерзенній агітації крамольників... Ану підійди сюди ближче, — по кликав він мене. — Ось він! Стережіться його. Не розмовляйте з ним, не висловлюйте своїх думок. Хай відчує, що він вам ні друг, ні брат... А ти, — повернувся до мене Алферов, — гляди мені. У нас не те, що в Олександриї. Враз закуємо в кайдани.

Солдати розійшлися. Я зостався один посеред двору. Після такої промови, незважаючи на вторму після дороги, не хотілося йти до казарми. "Ex! — думалося мені, — заспівати б зараз "Реве та стогне", та, на жаль, нема з ким. Проте я помилувся. Тижнів зо два солдати справді обминали мене, боялись офіцерів. Але якось уночі мій сусіда по нарах присунувся до мене і пошепки запитав:

— За що тебе сюди прислали?

Я розповів і тихенько прочитав пісню, за яку мене було заарештовано.

— Чудова пісня! — прослухавши, сказав солдат-молдаванин.

Через місяць майже вся команда стала, як і в Олександриї, "глядачами" на "виставах", що їх знову вечорами я влаштовував в казармі. Отже, марно намагалось олександрийське начальство вибити з пам'яті солдата улюблені твори поета. Я їх не забув і ніколи не забуду. Зрозуміли українського Кобзаря й "інородці". У вільні години разом з новими товаришами я ходив за місто. Сівши на зеленому пагорбку біля лісу разом з солдатом заспівував пісню:

Реве та стогне Дніпр широкий...

Пісня лунала на просторах Молдавії вдалечині, і кожне слово її весняними паростками пробивалось до людських сердець.

ГНАТ ЮРА

Гнат Юра видатний український актор, режисер, професор Київського інституту театрального мистецтва. Народився він 8 січня 1888 року в селі Федварі на Єлисаветградщині. В 1904 році почав виступати в аматорських гуртках, а потім у провінційних театральних трупах, грав у театрі "Руська бесіда" у Львові.

У 1920 році у Вінниці Г. Юра разом з іншими діячами українського театру організує український драматичний театр імені І. Франка і відтоді, протягом понад сорок років, працює там як актор, режисер та художній керівник.

Помер Гнат Юра 18 січня 1966 року.

Є. ПЛУЖНИК

**

Як він спустів, садок, де я колись
Наваживсь вперше вимовити, — люба!
Альтанка зникла. Дерном узялись
Стежки колишні. Пень старого дуба
Стирчить самотньо...

Hi, не пізнаю
Картин знайомих, — це буття зелене!
...Немов хтось інший молодість мою
Переживав за мене...

**

Суди мене судом твоїм суворим,
Сучаснику! — Нащадки безсторонні
Простяť мені і помилки й вагання,
І пізній сум, і радість передчасну, —
Їм промовлятиме моя спокійна щирість.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ

Василеві Коржанівському 18 років.

Найбільш властиві його характерові працьовитість, любов до малювання і вражаюча скромність. Вживаючи свої власні сюжети й ідеї Василь почав малювати ще в дитячому садку.

У початкових клясах середньої школи його скетчі й акварельні малюнки заповнювали виставки в "Борд оф Еджекейшен", а дошки одумівських рекламових оголошень заповнюються й починині рекламовими малюнками молодого одумівця. Він — постійний відвідувач мистецької галереї у Торонто та малярських вистав. У дев'ять років Василь Коржанівський виграв в Торонто контест кольорування і тіней, за що відзначений у міській пресі.

Василь Коржанівський — член торонтонської філії ОДУМ-у, спортивний референт Головної Управи ОДУМ-у Канади, скарбник філії та кількаразово виховник юних одумівців на літніх таборах у оселі "Київ".

Малярські здібності Василь унаслідував від свого батька Володимира Коржанівського, який малював портрети до інсценізацій та імпрез до відзначення національних річниць українськими суспільно-громадськими організаціями. Тепер Василь Коржанівський вчитися у 13-ій класі середньої школи.

Після закінчення плянує студіювати архітектуру, або будівельну інженерію.

Редакція журналу "Молода Україна" бажає молодому одумівцеві якнайбільших успіхів у фаховій і мистецькій освіті.

В цьому числі журнала редакція подає декілька зразків портретного копіювання Василя Коржанівського олійними фарбами.

Тарас Шевченко

Гетьман Богдан Хмельницький

С. ПЛАЧИНДА

МУЗЕЙ У... ПІДЗЕМЕЛЛІ

Мабуть, кожен, хто бодай на короткий час приїздить до Дніпропетровська, неодмінно захоче побачити монументальний пам'ятник Т. Г. Шевченкові на Дніпровому острові й відвідати славетний історичний музей та меморіальний будинок видатного українського історика й письменника Дмитра Івановича Яворницького. В передпокій вас зустрінуть могутній Тарас Бульба на коні, веселий Мамай та інші колоритні й безсмертні постаті лицарів України.

Так, є що подивитися в музеїніх кімнатах. Тим паче, що тепер, після ознайомлення з книгою Івана Шаповала "В пошуках скарбів", не потрібен і екскурсовод — одразу впізнаєш експонати, що їх свого часу відшукав Яворницький. Відвідувачі з хвилюванням розглядають, скажімо, запорозькі мортири, добуті вченим на Дніпровому дні, у затоплених "чайках". А от і сама "чайка". Запорозький прапор. Шаблі. Пістолі. Чумацький віз — справжній мистецький витвір народних умільців...

Щоправда, в побудові експозиції цього унікального музею є й прикрі прогалини: скажімо, працівники музею десь "загубили" перше тисячоліття нашої ери. Скіфи-орачі, анти, венеди, казкова Артанія серед Славути, поляни... Жодної згадки про них. Тим часом відомо, що експедиції Інституту археології АН УРСР за останні роки знайшли й розкопали на Дніпропетровщині сотні античних поселень і поховань.

"Інститут археології нічого нам не дає" — скаржиться в музеї. — "Нехай самі працівники музею розпочинають розкопки, а ми допоможемо", — каже нам керівник київських археологічних експедицій Євгенія Махно. "Але ж у нас немає коштів та й можливостей вести розкопки", — пояснюють співробітники музею...

І як тут не згадати одне цікаве місце з книжки І. Шаповала: "Розшукуючи скарби старовини, Дмитро Іванович (Яворницький) — С. П.) не шкодував ні коштів, ні сил. Г'ять разів ламав собі ліву руку, тонув у Дніпрі, одного разу під час розкопувань був засипаний землею і тяжко "торанений", після чого довго лежав у лікарні, а потім ходив на милицях".

Звичайно, йдеться не про те, щоб музейні працівники так само ламали кінцівки й тонули в дніпрі, але наслідувати ентузіазм Яворницького варто.

Немає в музеї навіть фотографії Поля — першого фундатора музею, не впорядковані написи: відвідувачі, скажімо, не знають, що деякі речі племен далеких тропічних країн — шкіряні щити, списи, луки, стріли — взяті Яворницьким безпосередньо з фонду самого Міклухи-Маклая..

Та, зрештою, все це, так би мовити, — другорядне. Дуже прикро, що відвідувачі не мають змоги ознайомитися з багатьма цінними експона-

тами, священними реліквіями української культури. Вже понад десять років співробітники музею домагаються просторішого приміщення. Воно, власне, стоїть поряд — це той великий будинок, що його Яворницький розпочав будувати років п'ятдесят тому за зразком Каїрського музею. Нині тут "Дніпродіпротранс" — проектний інститут. Як бути? Перевести інститут до іншого приміщення, а прекрасну споруду- палац віддати для музею (такий варіант — найкращий) чи збудувати для музею нове приміщення? Це мусять, нарешті, вирішити Дніпропетровський облвиконком та міськрада. І щонайшвидше. У тому, що далі зволікати не можна, переконують музейні фонди.

Багатющи пам'ятки трипільської культури... Знаменитий, привезений Яворницьким, одвірок у стилі українського барокко.. Вироби українських гончарів... Петриківські скарби. Козача зброя. Одяг. Власне, тут другий музей. Музей у... підземеллі. А на подвір'ї просто неба — понад шістдесят дивовижних скульптур скіфських жінок і воїнів, які так образливо прийнято називати "кам'яними бабами". Тим часом по цих скульптурах можна вивчати побут, характери наших предків. Довгі коши в жінок, серги у вухах. Вишиваний одяг... Ось скульптура воїна, на якого дуже схожий легендарний козак Мамай — такий же довгий тонкий вус, великі очі і... ледь вловима весела усмішка... Скульптуру слід перенести до приміщення, аби вітри й дощі не стерли того усміху, що й через тисячі років розповідає нам про веселу вдачу далекого предка...

На почесне місце треба поставити й тих закам'янілих матерів, які не соромляться своїх великих животів і які народжували й виховували сильних та могутніх героїв, здатних переносити тяжкі злигодні й продовжувати славний рід...

Не менш значущі реліквії зберігаються також у фондах меморіального будиночка Яворницького. Тут, у невеличких кімнатах, — неоціненна картинна галерея, яка ще чекає своїх дослідників та шанувальників.

Здебільшого, це — разючі за своєю реалістичною глибиною портрети невідомих авторів української мальарської школи XVII — XVIII ст.

"Ковпак — запорозький полковник XVIII століття", — підписано під одним портретом. Невідомий художник талановито передав тяжкі думи мужнього захисника рідного краю, хороброго народного ватажка, воїна та мислителя. Просте, обвітрене обличчя в зморшках... похмуре тло..., разючий лаконізм мистця, ім'я якого так би хотілося встановити... Шанувальники мистецтва були б вдячні й тому, хто написав би дослідження про невідомого автора картини "Козак з кобзою" (XVIII ст.). Образ запорожця виконаний

Василь ДУБИНА

МОДЕРНІСТАМ

*Так пишіть, щоб всі вас розуміли,
Щоб, як сонце тепле, був ваш твір,
Щоб дарма не боятися чорнило,
Щоб не переводили папір.*

*Збудження щоб в читача горіло,
Щоб чекав він вашого вірша,
Щоб аж серце лоскотом щемило,
Щоб світилась ласкою душа.*

*То ж пишіть, щоб всі вас розуміли,
Щоб раніш за вас не вмер ваш твір,
Щоб дарма не боятися чорнило,
Щоб не переводили папір!*

1965 р.

ЕЛЕГІЯ

*Не манять вже мене далекі мандри,
Не зваблюють вітрила кораблів.
На острові святої Олександри
Мій день печаллю синьою розцвів.*

*Я все шукаю іншої дороги,
Тієї, що веде у рідний край,
Де пахнуть сіном рідні перелоги,
Де кожний камінь має свій звичай...*

1965 р.

тут у суворо реалістичній — рембрандтівській — манері.

Вражаютъ глибоким психологізмом, майстерним виконанням, реалістичністю і портрети миргородського полковника Апостола, а також Ко-чубея, Полуботка, якогось запорозького писаря XVIII століття (обриси останнього подано в трохи комічному ракурсі).

Хвилює унікальний портрет Гонти (його змальовано в анфас). Відвагою пашить блідувате обличчя. Полум'яній погляд. Оселець. Чорний в'юнкий вус. Той, хто хоче бачити живого Гонту, зрозуміти його душу, нехай іде до Дніпропетровська. Правду кажучи, побачити Гонту та-кож нелегко, бо він у "фондах". Це можна сказати і про два портрети Т. Г. Шевченка роботи невідомих художників.

А ось у кутку кімнати, біля знаменитої шафи, де зберігається сім тисяч листів до Яворницького, лежать дві великі купи старовинних картин. "Це — списані", — пояснює співробітниця. Як списані? Ким? Коли? Чому? — Оглядаємо кілька полотен. Здебільшого реалістичні портрети, цінні як пам'ятки старовинного українського малярства. Дивно, невже такі речі підлягають спису-

С. РИНДІК

ПРАВДА

(Із жидівського фольклору)

*Абрум у наймах звікував,
У пильній праці і покорі,
А потім вигнали його,
Як дні прийшли старі і хорі.*

*Пішов до рабина Абрум,
До мужа правди і закону,
Приніс йому свою біду,
Свою голодну, безборонну.
"Трудивсь я, ребе, все життя
"Від ранку раннього до ночі,
"Віддав купцеві геть усе —
"Здоров'я, силу, слух і очі.
"Тепер він викинув мене,
"Як ту непотріб негодячу,
"Хоч долі кращої я варт
"За службу чесну і трудящу.*

*Подумав рабин, погадав,
Що — кожне слово зважив двічі
І твердо, з притиском сказав:
"Ти правду кажеш, чоловіче!"*

*Абрум пішов. Прийшов купець.
Приніс покору низьковклонну
І так промовив, так сказав
До мужа правди і закону:
"О, ребе мудрий! Сам Господь
"Ласкавий був до мене дуже
"І в дар мені крамницю дав,
"А не притулок для недужих.
"А в крамі шарварок і рух,
"Потрібні ноги, руки, плечі
"І зовсім не потрібні там
"Діди і стогони старечі.*

*Подумав рабин, погадав,
Що — кожне слово зважив двічі
І твердо, з притиском сказав:
"Ти правду кажеш, чоловіче!"*

*Купець пішов. По нім зайшла
Ревека, рабина дружина:
"Я чула", каже, "як отут
"На-двоє бабка ворожила.
"Тепер казатимуть жиди,
"Що рабин іх у блудах блудить,
"Бо що є правда, не збагне,
"І де та правда, не розсудить.*

*Подумав рабин, погадав,
Розважив ще раз кожну раду
І твердо, з притиском сказав:
"І ти, Ревеко, кажеш правду!"*

ванню? Ні, не "списувати" треба старовинні картини, а виставляти в світлих залах. Під час війни, як відомо, в Чернігові згоріли сотні творів старовинного українського малярства. Не можна допустити, щоб дніпропетровські художницькі скарби якоюсь мірою не поповнили цю втрату... "Літературна Україна"

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЦІ

ЧІКАГО

Філія ОДУМ-у в Чікаго має свої радіопередачі раз у місяць. Спершу передачі філії були на програмі Самбірських, а потім, починаючи з грудня 1965 року, на передачі Василя Іващенка. Грудневу радіопередачу філії розпочав на новій радіостанції голова філії Василь Коновал. В цій передачі з двома музичними точками виступила струнна оркестра ОДУМ-у та квінтет дівчат під керівництвом Анатолія Степового. Січневу передачу філії, присвячену дню Соборності і Самостійності України перевели Галина Довгошия і Петро Іващенко. В програмі взяли участь юні одумівці Галина, Оля і Маруся Луппо, які виконали в супроводі гітари дві пісні.

Делегати філії беруть активну участь в підготовці до відзначення роковин Крут всіма молодечими організаціями міста Чікаго. Від філії в мистецькій частині виступав 6 лютого молодий квартет дівчат та струнний ансамбль під керівн. Анатолія Луппо.

Філія збагатилася ще на одну мистецьку одиницю — співочу групу хлопців: Володимир Косогор, Микола Скиба, Василь Ковал'чук, Михайло Буд'ко, Юрій Мищенко та Андрій Кущнір. Учить їх співати Анатолій Степовий.

Під час Різдвяних свят колядники філії відвідали багатьох прихильників ОДУМ-у та родини одумівців з колядкою. Групи колядників очолювали: Юрій Горб, що ходив з співочим квартетом дівчат, Василь Коновал, Данило Завертайло, Олексій Пошиваник, Катя Ковал'чук, з юними одумівцями, Іван Іващенко, Василь Вестеровський, Олександер Тарасенко, Павло Коновал і Оля Косогор, та Василь Ковал'чук. Управа філії виносить ширу подяку всім тим, хто радо вітали колядників ОДУМ-у. З передеженої коляди 500 дол. призначено на виплату та утримання дому ОДУМ-у, 100 дол., на оселю ОДУМ-у США, 75 дол.

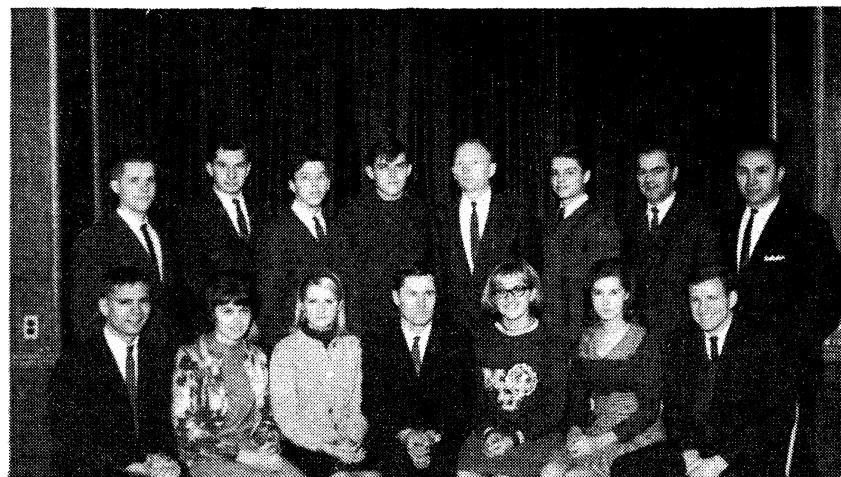
на пресовий фонд журналу ОДУМ-у "Молода Україна", 25 дол. на пресовий фонд "Українських вістей" та 20 дол. на передплату 5-ох примірників альманаху ОДУМ-у для філійної бібліотеки. Перед Різдвяними святами продано на \$50 святочних карток видах кільканадцять років тому з метою, щоб прихід з них вможливлював вихід журнала "Молода Україна". Ці картки взято членами управи в Канаді для розповсюдження, а гроші з них переслано журналові.

22 січня делегація філії: Василь Коновал, Петро Іващенко, Людмила Ревенко та Галина Довгошия узяли участь у відзначені роковин Самостійності і Соборності України у школі українознавства при церкві св. Миколая, до якої ходить понад тисячу дітей. В неділю 23 січня в церквах відправлено молебень. В церкві св. Володимира на молебні були з прaporами делегації українських вояків та одумівська група, яку очолював Іван Іващенко. Того ж дня в залі школи Шопена відбулася академія присвячена актам Самостійності і Соборності. З одумівської родини на цій імпрезі читав українською мовою 4-ий У-

ніверсал Дмитро Грушецький, Олексій Коновал — резолюції, Петро Лисенко декламував, а струнна оркестра філії під керівництвом Анатолія Степового виконала дві пісні.

30 січня 1966 року відбулися загальні збори філії. Головою президії був Олексій Коновал, а секретарем Людмила Ревенко. Звітували Василь Коновал — голова, Леонід Литус — скарбник, Олексій Пошиваник — орг. реф. Микола Козленко та Михайло Буд'ко — спортивні реф. та голова контрольної комісії Василь Вестеровський. На рекомендацію уступаючої управи знесено подяку керівникам мистецьких одиниць філії Анатолієві Степовому, Анатолієві Луппо, Григорієві Китастому, Миколі Осовському та Дмитрові Грушецькому. В членах філії прийнято Юрія Мищенка. Після звітів, дискусій та уділення абсолюторії вибрано нову управу філії в такому складі:

Василь Коновал — голова, Василь Ковал'чук — заступник голови, Галина Довгошия — секретар, Василь Вестеровський — скарбник, Людмила Ревенко — реф. юнацтва, Іван Іващенко — орг. реф., Люсія Петренко — культ-освіт. реф., Катя Ковал'чук — спорт. реф. для дівчат, Володимир Косогор — спорт. реф. для хлопців, Олексій Коновал — реф. преси, Микола Скиба — госпо-

НОВООБРАНА УПРАВА ФІЛІЇ ОДУМ-у В ЧІКАГО НА 1966 РІК

Сидять зліва: Іван Іващенко, Галина Довгошия, Людмила Ревенко, Василь Коновал (голова філії), Катя Ковал'чук, Валя Пошиваник та Володимир Косогор. Стоять зліва направо: Володимир Марченко, Василь Вестеровський, Михайло Буд'ко, Василь Ковал'чук, Данило Завертайло, Микола Скиба, Олексій Пошиваник та Олексій Коновал.

дарський реф., Данило Завертайло — член, Олексій Пошиваник — член, Валя Пошиваник — член.

До контрольної комісії обрані Макар Місцевич — голова, Михайло Будько та Володимир Марченко — члени.

З січня також відбулося весілля Олі Горб — члена квінти ту філії. Від філії молодят вітав Василь Коновал — голова, а квінт (Наталка Колішинська, Віра Горб, Віра Тарасенко, Марія Коновал і Ліда Романенко) виконав улюблену пісню молодої, в якій говориться "і чого втікати, як зійшлися путь, як любов єднає щастям у житті". Молодим від філії вручено також букет троянд.

Хронікар філії

ВІДЗНАЧЕННЯ НАЙАКТИВНИХ ЧЛЕНІВ ЮНОГО ОДУМ-У В ЧІКАГО

Управа філії ОДУМ-у Чікаго постановила відзначити Петра Іващенка, Олю Мирутенку і Олю Косогор спеціальними грамотами як найактивніших юних одумівців впродовж 1965 року. На загальних зборах філії 30-го січня відчитано і вручено їм від значення. Вони впродовж цілого року, окрім участі в мистецьких одиницях філії, радо допомагали управі філії на всіх одумівських імпрезах. Вони завжди охоче згаджувались збирати гроші на збіркові листи, роздавати летючки, ішли як делегати на молебні й панахиди, продавали різдвяні картки, прибирали зали в домі ОДУМ-у, подавали страхи під час різних імпрез та ін. Вони є зразковими одумівцями. Ось короткі дані про них.

Петрові Іващенкові 16 років. Належить до роя "Чорні соколи". Членом ОДУМ-у є від часу як став членом струнної оркестри — два роки тому. В струнній оркестрі грав на мандоліні (перша), а тепер грає на мандолі, яких є три в оркестрі. Він також грає на бандурі в ансамблі бандуристів та належить до танцювальної групи ОДУМ-у. Рівночасно вчить танців молодих юних одумівців та є виховником в молодшому рої "Леви".

Петро Іващенко ходить до 10-ої класи школи українознавства при церкві св. Володимира, а в американській школі є на третьому році (джуніор) гайскул. Він ходить до однієї з найкрасіших середніх шкіл міста Чікаго, до якої приймаються учні з добрими оцінками — це до Len Tech інікал Гайскул. В школі захоплюється окрім приписаних предметів, гімнастикою, а вдома цікавиться ботанікою. Після здобуття середньої освіти плянує іти до університету.

Олі Мирутенко 15 років. Належить до роя "Білі троянди". В Ю. ОДУМ-і з самих початків заснування клітин Ю ОДУМ-у в 1959 році. Впродовж років ходила до школи українознавства при українській православній церкві св. Софії. Тепер О. Мирутенко на першому році в американській середній школі Тулі. Оля Мирутенко грає на гітарі в струнній оркестрі філії від самого початку, належить до танцювальної групи та є помічником виховника в праці з діростом Ю ОДУМ-у. Коли здобуде середню освіту, вона плянує піти до університету.

Олі Косогор 15 років. Належить до роя "Білі троянди". В Ю ОДУМ-і з самих початків існування Ю ОДУМ-у. Впродовж років ходила до школи українознавства при церкві св. Софії. Тепер на другому році (сафа-

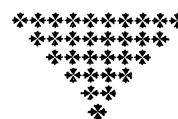

НАЙАКТИВНІШІ ЮНІ ОДУМІВЦІ ФІЛІЇ ЧІКАГО

Зліва направо: Оля Косогор, Петро Іващенко і Оля Мирутенко.

мор) в американській школі Тулі. В струнній оркестрі ОДУМ-у Оля Косогор грає на мандоліні (перша) три роки — від заснування оркестри в січні 1963 року.

В літній час Оля Косогор любить плавати, а зимою, разом з іншими одумівцями, з приємністю катається на ковзанах в Гум болт паркові. Після закінчення школи вона мріє бути стюардесою на літаках.

ОДУМ В ЧІКАГО ЗІБРАВ ПОНАД 600 ДОЛ. НА ОБ'ЄДНАННЯ ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО"

Українські поети і письменники відігравали величезну роль в житті українського народу. Їхні твори пробуджували український народ зі сну та додавали багатьом охоти й витривалості для дальшої боротьби за визволення українського народу від різних поневолювачів.

Знаючи тяжкі обставини праці та фінансові труднощі українських працівників пера у вільному світі, філія ОДУМ-у в Чікаго серйозно поставилася до звернення Об'єднання Українських Письменників на еміграції об'єднаних в "Слові", допо-

могти стати їм на кращу фінансову базу.

На надіслані збіркові листи Миколою Понеділком і Григорієм Костюком зібрано 623.32 дол. Варто відмітити і поставити як приклад збірників ОДУМ-у для інших громад. Параска Завертайло зібрала 308 дол. На її листах пожертвували найбільші суми д-р Богдан Ткачук 50 дол. та д-р Іван Рудавський 30 дол. Розалія Бойко зібрала на ювілейний зустрічі ОДУМ-у в Канаді 210.32 дол., Микола Шаблій зібрав 65 дол., та Ярослав Чернязький 40 долярів.

ОСЕЛЯ ОДУМ-у США

12 грудня 1965 року в Баунд Бруці, США відбулися збори Ширшої Ради оселі ОДУМ-у. Збори відкрив голоса управи оселі Іван Гладун та подав інформації про діяльність та стан оселі ОДУМ-у. Скарбник оселі Семен Лободенко подав фінансовий звіт. З звіту видно, що одумівська родина (одумівці, іхні батьки та прихильники ОДУМ-у) ціро відгукнулися на заклик ОДУМ-у й склали на оселю 17 тисяч долярів.

Придбана минулого року оселя потребувала багато змін, вдосконалень та ремонту, щоб пристосувати її до вжитку. Купівля матеріалів на ремонт, різні за безпечення від вогню та інших нещасливих випадків, відсотки, закуплення речей до будинків коштували понад 13 тисяч. Вся фізична праця була зроблена членами управи оселі та особами - приятелями ОДУМ-у безкоштовно, за що їм всім належиться широка подяка.

Відпочинково - виховну оселю ОДУМ-у заінкорпорували Іван Ваць, Антін Філімончук, Семен Лободенко, Іван Гладун, Петро Гурський, Євген Кальман та Владислав Жибурт, а відповідальними за позичені гроші (підписали позику) є Іван Ваць та Антін Філімончук.

На зборах винесено рішення, що кожночасний голова філії ОДУМ-у США та голова місцевого Товариства Одумівських Приятелів (ТОП) входять автоматично в склад Ширшої Ради оселі ОДУМ-у, а виходять з неї

після обрання на їх місце нових голів, які займають їх місця. Голови філій і ТОП та інші члени Ширшої Ради оселі є відповідальними представниками оселі ОДУМ-у і зобов'язані бути присутніми, принаймні раз на рік, на плянових зборах Ширшої Ради оселі ОДУМ-у. Кожний член ОДУМ-у і ТОП є автоматично членами оселі ОДУМ-у.

Для крашої оперативності комісія в складі адвокат Валентин Поливко (голова), Петро Гурський, Іван Гладун та Антін Філімончук опрацює правильник оселі. До складу управи оселі ще добрано декілька осіб. Повний склад управи є такий:

Іван Гладун — голова, Євген Кальман — перший заступник, Василь Дорошенко — 2-ий заступники, Антін Філімончук — секретар, Семен Лободенко — скарбник, Сергій Євсевський — фінансовий секретар, Василь Григоренко — культ-освітній референт, Владислав Жибурт — господарський референт.

На зборах говорилось про потребу збудувати велику залю, каплицю і принаймні один барак для тaborування одумівцям. Потрібо поробити інші перебудови та умеблювати деякі кімнати в будинках "Батурин", "Канів" та ін., потрібно умеблювати читальню, обгородити басейн для купання та ін.

Оселя ОДУМ-у має бути зразковим місцем під час теплого сезону як для одумівців, так і для старшого громадянства, вигідним місцем для відпочинку. Оселя ОДУМ-у лежить в чудовій гористій місцевості штату Нью Йорк.

Плянуйте відпочити цього року з своїми дітьми, й самі, на оселі ОДУМ-у. Допоможіть молоді ОДУМ-у в їх добрих замірах. Якщо Ви ще не склали своєї пожертви на оселю, яка потребує ще великих коштів для утримання й плачення покриття позички, — жертвуйте. Якщо маєте зможу, хоч уже й жертвували певну суму, збільшіть її. Шліть пожертви на адресу:

ODUM RESORT KYIV
5720 N. 12th Street
Philadelphia, Pa., 19141

ДВІ ДИТЯЧІ ІМПРЕЗИ

Ньюарк, Н. Дж.

19-го грудня 1965 року в залі церкви святого Вознесення міста Ньюарк відбулося свято — свято го Миколая. Як і треба було сподіватися, заля була заповнена вщерь: дітьми, їх родичами, членами парафії і гостями. Свято відкрив настоятель церкви святого Вознесення от. Прот. М. Харіщак. В мистецькій частині виступав хор недільної школи, були декламації та показано сцену приходу до дітей святого Миколая, який через своїх посланців-ангелів обдарував всіх діточок щедрими дарунками. Свято влаштували спільно: Недільна Школа, яка була ініціатором цієї імпрези і Рідна Українська Школа, що існує при парафії.

9-го січня 1966 року, тобто на третій день Різдвяних свят в тій же залі була влаштована друга імпреза, що її в більшій і ширшій програмі підготували вчителі Рідної Школи. Ця імпреза називалась ялинкою, проте, хоч ялинка і була, основну частину цієї, досить добре підготованої інсценізації складав наш традиційний вертеп. У вертепі було створено живий образ Різдва Христового; тут можна було бачити Матір Божу, Йосипа старенького, пастушків, 3-х царів, ангелів, зайчиків і сніжинки. Всі єони були в оригінальних строях часів народження Христа. Участь в цій інсценізації взяли всі учні Рідної Школи. Вертеп підготували вчителі: П-ні В. Діберт, О. Матула, О. Павленко, А. Гусак, А. Федоренко. Привітальне слово з нагоди великого свята Різдва Христового виголосив о. Прот. М. Харіщак, згадавши при цьому наші різдвяні традиції і звичаї. На цій імпрезі виступало два дитячих хори. Одумівський хор складений з дітей, які належать до Юного ОДУМ-у під кер. дир. В. Пташинського і дитячий хор Рідної Школи під кер. дир. М. Шкварко. Обидва хори дуже гарно проспівали кілька колядок, як от: "Добрий вечір тобі", "Бог предвічний народився", "Нова радість стала", "На Йорданській річці" та тропар "Рождество Твоє, Христе Бó-

КУРСИ ВІХОВНИКІВ ЮНОГО ОДУМ-У В ЛОНГ БРЕНЧ, ОНТАРІО

Сидять зліва направо: М. Кузьменко, Т. М. Хохітва, П. Родак, М. Валер, В. Бритак. Стоять зліва направо: В. Згорніков, К. Сергієнко, О. Кузьменко, Л. Климків, В. Шевченко, В. Бритак, В. Семенів, О. Байрачна, В. Сергієнко.

же" та інші, як "Ялинка" тощо. Рівно ж було показано й інсценізацію "Новий Рік", в якій брали участь Старий і Новий Рік та 12 місяців. Всі ці ролі виконали учні з Рідної Школи. Вони були вдягнені у відповідне до кожного місяця убрання, що робило приємне враження на глядача. Були виконані й інші точки як декламації, що іх виконали наші найменші: 3-літня Лариса Гусак та 5-річна Ліда Думич. Н. Пташинська продекламувала віршик "Зайчик". Акордеоніст П. Каневський виконав на акордеоні дві колядки, а одумівець А. Наливайко гарно затанцював танок "Топак". Гурт дівчаток-одумівок: Валя Приходько, Антося Самчук, Оля Степова та Наталка Пташинська добре виконали "козачок" — танок з українських строях з хусточками.

Танок "гопак" підготувала одумівка Катя Гладун. Танок "козачок" з гуртом дівчаток-одумівок підготувала одумівка Валя Жибурт. Акомпанювала одумівському хору Лариса Пташинська, хору Рідної Школи — М. Шкварко.

Програму вміло вела пані А. Федоренко.

Після закінчення такої вдалої, цікавої і добре підготованої імпрези матері дітей частували всіх присутніх солодощами та кавою. Ініціаторками були: п-ні Самчук, п-ні Омельченко, п-ні Діберт, п-ні Матула, п-ні Шкварко, п-ні Гладун, п-ні Пташинська, п-ні Слинсько, п-ні Газрюшенко та п-ні Степова. Всім ім належиться велика подяка. Рівно ж належиться велике признання і підяка всім тим вчителям, які, не дивлячись на втому, не жаліли ні труду ні часу — підготовили таку гарну імпрезу, яка своїм змістом наповнила серця присутніх релігійним настроєм, любов'ю та принесла велике задоволення і насолоду для всіх.

К. Степовий

З ПРАЦІ ФІЛІЇ ОДУМ-У В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Танцювальна група нашої філії далі продовжує працю, керуючись загальним пляном роботи.

У неділю, 16-го жовтня 1965 р.

відбувся фестиваль Української Молоді в приміщенні Пенсильванського Університету, в якому танцювальна група ОДУМ-У взяла участь разом з українськими молодечими організаціями. Фестиваль був частиною святкування 25-тиліття Українського Конгресового Комітету. 6-го листопада 1965 р. в залі "Активітес Сентер" Дrexель Інституту Технології відбулась зустріч Товариства Українських Інженерів зі студентами, на якій в розваговій частині виступили з аранжованими українськими танцями одомівці з іншими українськими студентськими товариствами.

В суботу 20-го листопада 1965 р. в Пенсильванському Університеті в "Музеум Авдіторіюм" відбувся концерт патронований і організований Інтернаціональною Студентською Асоціацією. В програмі брали участь різнонаціональні групи, а між ними українці репрезентували одомівці, і як завжди викликали бурхливі оплески захоплення.

Всі ці виступи свідчать про активність філії ОДУМ-У в Філадельфії, яка прислуговується

Юні одумівці з Торонто на прогулянці.

ЮНІ ОДУМІВЦІ НА ПРОГУЛЯНЦІ

Місяць лютий для юних одумівців в Торонті є мабуть найкращий і наймиліший місяць в зимовому сезоні. Дарма, що місяць цей є "лютий", але він ще є й щедрий; щедрий не тільки на холод, але й на сніг, і якраз тому юні одумівці очікують на нього з нетерпінням.

Уже ввійшло в традицію торонтонської групи юного ОДУМ-у, що в місяці лютому всі рої їдуть на одноденну прогулянку на санках. Цей рік не був винятком. Якраз на початку лютого випало багато снігу в околицях Торонта. Користаючи з цеї нагоди ми поспішли заплянувати прогулянку на першу ж неділю. Повідомили рої про всі деталі прогулянки і о 10.30 ранку автобусом і трьома автомашинами, юні одумівці з піснями вирушили до провінційного парку "Бойд Консервейшен". На наше щастя день був досить теплий і соняшний. Переїхавши цілий день надворі, деякі юні одумівці навіть загоріли на лиці, майже так самісінько як і на Флориді. Головне те, що всі, без виїмку, надихалися свіжого повітря, ну і до-

українській громаді, та робить вклад у культуру країни свого поселення.

Людмила Капшушенко
пресовий референт філії

бре собі порухалися. Деякі виховники то вже так дали собі чосу, що декілька днів й до праці не показувалися, бо їх "молоденські" кості боліли. Та це байдуже! Всі вернулися додому цілком вдоволені, хоч може й мокрі.

Хоч до другого лютого ще таки далеченько, а деякі юні одумівці вже питаютися: "а коли ми знову пойдемо на прогулянку на санках? Чому не наступного тижня?", не знаючи, що можливо за тиждень цей сніг зникне з лиця землі в нашій околиці.

МОЛЕБЕНЬ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ТА ЕКЗИЛЬНИЙ УРЯД

В неділю, 23-го січня 1966 року, у великі роковини, коли 22-го січня 1918 року проголошено в Києві повну державну незалежність і сувереність Української Народної Республіки і коли того ж дня один рік пізніше проголошено об'єднання всіх українських земель в одну незалежну, соборну українську державу — на прохання Товариства Прихильників Української Народної Республіки, в українській православній церкві святої Вознесення, м. Ньюарк, Н. Дж., о. Прот. М. Харіщаком був відправлений молебень за український народ, президента Української Народної Республіки в екзилію, членів Української Національної Ради та членів Виконного Органу УНР.

ПОЖЕРТВИ НА ОСЕЛЮ ОДУМ США

Об'єднання Демократичної Української Молоді в США закінчило 15-ліття своєї праці придбанням відпочинково-виховної оселі. Старанням одумівців, Товариств Одумівських Приятелів, батьків одумівців та прихильників ОДУМ-у по містах, де існує ОДУМ, переведено збирки для придбання і ремонту оселі ОДУМ-у. До 18 лютого 1966 року зібрано разом 16,259.00 (шістнадцять тисяч, двісті п'ятдесят дев'ять до лярів).

На оселю зібрано та дано з кас філій ОДУМ-у такі суми:

Штат Пенсильванія

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ	5,134.00	долари.
У вищеподану суму входять		
241 дол. з одумівської коляди		
1966 року, 35 дол. від єпископа		
Олександра з Чікаго, 10 дол. від		
В. Лімонченко з Каліфорнії, 25		
дол. від Яр. Білінського з Дела-		
веру та 1 дол. з Пітсбургу.		

Нью Джерсі

НЬЮАРК	4,837.00	дол.
ТРЕНТОН	900.00	дол.
БАУНД БРУК	250.00	дол.

Огайо

КЛІВЕЛАНД	2,000.00	дол.
-----------	----------	------

Іллінойс

ЧІКАГО	1,723.00	дол.
--------	----------	------

Нью Йорк

НЬЮ ЙОРК	400.00	дол.
СІРАКЮЗИ	370.00	дол.
БАФФАЛО	200.00	дол.
РОЧЕСТЕР	103.00	дол.

Коннектикат

БРІДЖПОРТ	125.00	дол.
ГАРТФОРД	120.00	дол.
ВУДБРІДЖ (І. Заковоротний)	50.00	дол.

Штат Орегон

ПОРТЛЯНД	37.00	дол.
НІЯГАРА ФОЛС	10.00	дол.

Всім жертвовавцям та збирщикам щира подяка!

Оселя ОДУМ-у потребує ще багато ремонту, додатків та по-

кращені. На все це потрібно гроши. Крім того, оселя не є ви- плачена. Тому звертаємося до одумівців всіх філій, які ще не склали на свою оселю ніяких по жертв, чи склали малу суму внести ще певну суму. Також звертаємося до всіх друзів і при- хильників ОДУМ-у допомогти нам фінансово краще закріпі- тись на одумівській оселі.

Плянуйте перебути, Ви й Ваші діти, свої вакації цього року на оселі ОДУМ-у.

Пожертви на оселю ОДУМ-у шліть на адресу:

ODUM RESORT KYIV
5720 N. 12th Street
Philadelphia, Pa., 19141

ЦІКАВО ЗНАТИ

Французький письменник - фантаст Жюль Верн був особисто знайомий з Марком Вовчок. Він неодноразово зустрічався з авторкою "Народніх оповідань" під час її перебування в Парижі і через свого видавця передав їй право на переклад усіх своїх творів.

Марко Вовчок перекладала російською мовою багато книжок Жюля Верна, зокрема "Діти капітана Гранта", "Пригоди капітана Гатераса", "Мандрівка до центра землі", "П'ятнадцятирічний капітан", "Таємничий острів" тощо. Деякі з перекладів української письменниці ще й тепер виходять у видавництвах Москви і Ленінграда.

На жаль, видати ці твори рідною мовою Марко Вовчок не могла: в ті часи українська мова була заборонена.

Високоповажана Редакція!

У 129 числі "Молода Україна", на стор. 25 уміщена статтейка: **Старі закордонні видання Шевченкових творів**.

Ця статтейка потребує деякого доповнення, й не буде зле, якщо це буде уміщено на сторінках Вашого симпатичного журналу.

Засадничі закордонні старі видання творів Тараса Шевченка було далеко більше. Виходили вони не лише в Празі й Женеві, про які згадано було, а ще в Німеччині й Австрії, не згадуючи місце перебування Тараса Шевченка.

Якщо згадує автор статтейки про старі видання до 1900 року, то в Празі найстарше видання буде "Відьма", "Княжна", "Варнак", "Петрусь" і згаданий у дописі "Кобзар". Цей "Кобзар" вийшов в двох томах у видавництві Грега, з додатком споминів про Т. Шевченка: Тургенєва і Полонського. У першому томі була автобіографія Шевченка, про яку було згадано у дописі.

Перший том мав 438 сторінок, другий 300 стор. У другому томі були спогади Костомарова і Микешина (білоруса). Всі вийшли 1876 р.

Того ж року ще вийшли невеличкі брошурки: "Сотник", "Марина", "Титарівна" і "Неофіти", "Марія". Всі ці маленькі книжечки видані старанням Товариства "Січ".

Що до видань у Женеві, то крім згаданої "Поезії" заборонені

в Росії", яка між іншим вийшла в 1890 р., а не в 1891 р., як подано, далеко вартісніше видання були "Кобзарі". Перший вийшов 1878 р., де уміщено 20 поезій на 171 стор. друку. Це є мініятурне видання, дуже цінне, з уміщеннем "указу про заборону українського слова" в Росії. Друга частина вже не вийшла, але в 1881 році видано старанням печатні "Громада" теж в Женеві два мініяюрні "Кобзарі" (трохи більший формат, як попередній, а саме 11x7 см.). Ці всі "Кобзарі" є дуже великою рідкістю, особливо видання 1881 року, бо наклад був всього 500 примірників.

Треба ще згадати про видання у Ліпецьку 1859 року: "Новые стихотворения Пушкина и Шевченко" на 46 стор. друку. У Відні 1863 р. вийшов автограф Т. Шевченка "Шафарикові" на сто рінок 8.

Про видання у Львові, Петербурзі, Москві, Києві, Одесі, Чернігові, Чернівцях та інших містах був. Росії тут не згадуємо, хоч теж є цінні видання й належать до раритетів.

На прикінці ще додаємо, що всі видання в Женеві (крім первого тому 1881 року), та оба томи "Кобзаря" видання в Празі 1876 року має тут підписаний у своїй власній бібліотеці. Друге видання "Кобзаря" 1881 року першу частину має бібліотека в Лондоні, другого вона не має.

Мініяюрний "Кобзарик" 1878 р. — Женевське видання, за нашою згодою було перевидано в 1964 році у Балтиморі й цю точну фотокопію, додержуючись то дішнього правопису, без будь яких змін чи доповнень можна набути.

Інші тут згадані видання перевідлані не мали, крім видання в Ліпецьку, 1859, яке перевидано у 1959 р. Українською Вільною Академією Наук у Вінніпезі, з коментарями. Це видання можна набути.

Леонід Бачинський
керівник музею в Клівленді

BLOOR TRAVEL AGENCY

1190 Bloor Street West — Toronto, Ontario
Tel.: 535-2135 — 535-2136

Подорожування літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом в Канаді і в інших країнах, замовлення готелів, спроваджування своїх, вироблення віз і паспортів, безкоштовні інформації у справі еміграції — все це полагодять Вашою рідною мовою досвідчені власники

ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО ПОДОРОЖЕВОГО БЮРА В ТОРОНТО

МАРКІЯН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

ЗА ГОРĘ НАРОДУ*)

(Марш поляглих)

Слова Івана Багряного

Муз. Григорія Китастого

The musical score consists of five staves of music in common time, key signature of one sharp (F#), and treble clef. The lyrics are written below each staff:

за го - ре на - ро - ду, за глум і ру - і - му, за
ма - тір по - ру - га - ну, за у - кра - і - му ми вра - хо - і
кро - ви річ - ки роз - ле - ли і смер - тю ге - ро - ів в бо -
- в по - ляг - ди, в бою, ми вра - хо - і кро - ви річ - ки роз - ле -
ди, і смер - тю ге - ро - ів в бо - в по - ляг - ди.

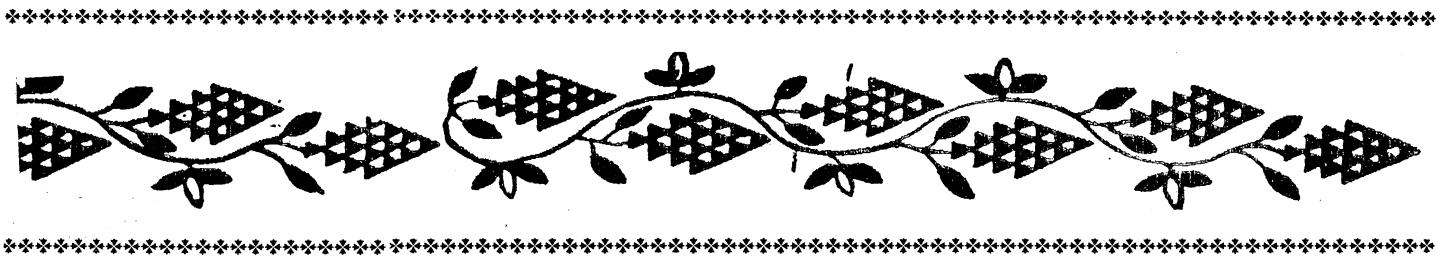
За горе народу, за глум і руїну,
За матір поругану, за Україну
Ми вражої крові річки розлили
І смертю героїв в бою полягли.

Де нині проходили нас легіони
Нестримно і грізно пройдуть міліони,
Вітчизну підіпрутъ могутнім плечем,
І діло довершать вогнем і мечем

Прощай, наша мати, на всесвіт єдина,
Прощай непоборна свята Україна.
Почате мерцями довершать живі —
Мільйони повстануть на нашій крові.

*) "За горе народу" (марш поляглих) був вперше виконаний ансамблем бандуристів ОДУМ-у в Чигиріївському під керівництвом Григорія Китастого 28-го листопада 1965 року на жалібній академії в сороковий

день з дня смерті д-ра Степана Витвицького Президента Української Народної Республіки в ексилі. Марш поляглих написаний для хору й бандур.

НАЗВИ НАШІХ МІСЯЦІВ

Основою господарства наших далікіх предків - слов'ян було так зване "вирубне" або "вогньове" землеробство. На облюбованій ділянці серед зими "сікли" ліс, а на весні спалювали його. Перший зимовий місяць, коли відбувалось таке "січення" лісу, і одержав назву "січенъ". Є й інше тлумачення назви — ніби походить вона від слова "сікти", "різати". У великих морозах холодний вітер з колючим снігом боляче січе обличчя.

Другий місяць року колись у стародавніх слов'ян мав різні назви. А саме: "сухий" тобто місяць, коли порубані у січні дерева підсихають, "сніженъ", тобто сніжний та "лютий", коли обливо лютиє зима.

Третій здавна йменувався "березолом", тобто місяцем, коли за тодішньою підсічно-вогневою системою землеробства зрубані у січні і підсохлі у лютому берези спалювались на "золу", якою удобряли поля.

Квітень — справжній місяць квітів, пора пищного цвітіння. Тут, як кажуть, пояснення зайві.

Небагато клопоту і з травнем. Зеленіють трави. На луках з'являються перші покоси.

А звідки узявся червень? Одні гадають, що ця назва походить від "почервоніння" плодів та ягід, яке спостерігається у цьому місяці, інші пояснюють її походженням тим, що саме цієї пори "червяки" псуєть сади. А деято припускає, що вона має зв'язок з цвітом червоної шипшини. Отже, маємо одні припущення й здогадки.

Обминаємо "місяць липи" і "серпа", що цілком зрозумілі і поміркуємо над вереснем. Цілком ймовірно, що походить ця назва від старослов'янського дієслова "врещі", що значить "молотити". Значить це "місяць обмолоту".

Немає мороки з жовтнем і листопадом. Але на черзі грудень. У цей зимовий місяць земля змерзається у "грудки". Звідси, напевно, і походить українська його назва "грудень".

КІЄВУ — 2.000?

На схилі Юрківської гори, понад Подолом, з боку Мильного провулку щось розкопують. Обережно перебирають землю, виймають якісь речі. Подекуди розкоп сягає чотирьох метрів глибини, знахідок дедалі більшає.

Точиться суперечки. Справді, що це: рештки стародавнього житла, великого рову чи просто ями господарського признаення?

Спочатку, коли розкрили невелику площину, дійти певного висновку було важко. Але поступово на кресленнях чітко вимальовуються обриси глиняного рову з прямовисними стінами. Глина його майже п'ять метрів, ширина — десять. Так міг виглядати лише кріпосний рів.

Він обіймає з боку поля рівний майдан Юрківської гори. Тут було досить үкріплене городище трикутної форми,, яке захищав з поля рів, а з інших боків майже прямовисні стіни самої гори. Від валу, на жаль, збереглися лише незначні рештки. Час зробив своє, а ще більше земляні розробки розташованих тут кар'єрів цегельного і склоторного заводів. Між іншим, саме завдяки їм і вдалося, нарешті, виявити городище, про яке досі в науці не було жодних відомостей.

Це відкриття зробив ентузіаст-археолог В. А. Дяденко, який протягом останніх 10-12 років систематично обстежує київські гори Киселівку, Щековицю, Юрківську та інші.

В ровах знайшли рештки пегорілого дерева, застиглі шлаки, кістки тварин, багато фрагментів кераміки. Ці горщики, чорнолакові миски вказують на час заснування Юрківського городища. Такий посуд був у населення так званої зарубінсько-корчуватівської культури, що побутувала тут в II - I віках до нашої ери.

Отже, відкриття на Юрківській горі ставить по новому питання про час виникнення Києва, як үкріпленого центру. Тепер його появлу можна повною мірою пов'язувати з діяльністю ранньо-слов'янських племен кінця старої ери, дає підставу твердити,

КРИЛАТИ ВИРАЗИ

Зброя — слово

Вислів пов'язаний з поезією Лесі Українки "Слово, чому ти не тверда криця?"

Слово, моя ти єдина зброя,
Ми не повинні загинуть обое!
Може, в руках невідомих братів
Станеш ти країним мечем на катів.

Широко цитується (особливо у тих випадках, коли йдеться про ролю поезії в житті суспільства, місце мистця в ньому).

І не ситий не виоре на дні моря поле

У цих словах з поеми Т. Шевченка "Кавказ" стверджується сила народу, його бессмерття:

Не змирає душа наша
Не змирає воля,
І неситий не виоре
На дні моря поле.

Марко проклятий

Персонаж українських народних казок і легенд, ім'я якого увійшло навіть у приказку ("товориться, як Марко по пеклу"). Марко закохався у рідну сестру, потім убив її разом з матір'ю і був за свої тяжкі злочини засуджений на вічне блукання по землі. На основі фольклорних творів О. П. Стороженко написав повість ("поему") "Марко Проклятий" (1870-1874).

У переносному вживанні—вічний блукач, великий злочинець.

Осел Буридана

Ж. Буридану, французькому філософу - схоласту першої половини XIV ст. приписується доведення відсутності свободи волі за допомогою такого прикладу: осел, що перебуває на однаковій відстані від двох цілком однакових в'язок сіна, не може віддати перевагу жодній із них і гине з голоду. У творах Буридана цього прикладу нема. Є припущення, що філософ міг ви словити його в усній розповіді.

У переносному значенні, людина, яка перебуває в стані крайньої нерішучості.

що перші слов'янські үкріплення на території Києва з'явилися понад 2000 років тому.

Ціна 40 центів.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА
ОПАЛОВА ФІРМА
**FUTURE FUEL OIL
LTD.**

& Service Station

945 BLOOR STREET WEST
Toronto — Ontario

24-ГОДИННА СОЛІДНА
І СКОРА ОБСЛУГА!

Чищення і направа форнесів
бесплатна.

Скористайте з доброї нагоди
і замовляйте оливу в нас.

Наши телефони:

Tel. Office: LE 6-3551

Tel. Night: RO 2-9494

Коли філософа Антісфена за-
питали, чого слід навчитися у
першу чергу, він відповів:

— Як відучитися від поганого.

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить 4% за депозити.
- Уділяє високі та дешеві
позички.
- Асекурює ощадності до 2
тисяч, позички до \$10.000.
- Щоденне і вечірнє ура-
дування.

ВПІШІТЬСЯ І КОРИСТАЙТЕ

З ПОСЛУГ

У КРЕДИТОВОМУ СОЮЗІ!

406 Bathurst St., Toronto

Tel.: EM 3-3994

АНТИЧНІ УСМИШКИ

Друзі надіслали Сократові ба-
гато дарів, але він їх не прий-
няв. Коли хтось із друзів на ньо-
го за це розсердився, Сократ по-
яснив:

— Якщо ми охоче братимемо
все, що нам дають, то ніхто, ні-
чого нам більше не дастъ, на-
віть, коли ми будемо просити.

УВАГА!

Чистимо безплатно печі (фор-
неси) і даемо безплатну ціло-
річну обслугу
нашим сталим відборцям
опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ

**DNIPRO FUEL OIL
LTD.**

TORONTO —

196 Bathurst Street

Тел.: вдень і вночі: EM 6-6532

HAMILTON —

857 Woodward Ave.

Тел.: вдень і вночі: 549-9634

Користайте також з нашої
БЕНЗИНОВОЇ СТАНЦІЇ при
509 Jane St. — RO 2.1969

Демосфен зауважив злодію,
який сказав: "Я не знав, що це
твоє".

— Але ти знав, що воно не
твоє!

**ОЩАДЖЕННЯ — важливий засіб виховування молодого
покоління**

ЗАОЩАДЖУЙТЕ ПОСТІЙНО В

**ФЕДЕРАЛЬНИЙ
КРЕДИТОВІЙ КООПЕРАТИВІ**

„САМОПОМІЧ“

2351 West Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois, USA.

HUmboldt 9-0520

4 $\frac{1}{4}$ % ОПРОЦЕНТУВАННЯ ВКЛАДІВ (платне двічі на рік)

УСІ ВКЛАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНИ ДО ВИСОТИ \$10,000.00.